

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Cai Mygind

Caroline Ishøy

Caroline Ishøy født Lund - og hendes slægt

Udgivet i kommission på

BA Forlag
Søborg 2003

Cai Mygind: »*Caroline Ishøy født Lund - og hendes slægt*«

Hæftet er et tillæg til »*Slægten Ishøy*« (1988). Denne bog er for tiden udsolgt, men det overvejes at genoptrykke den på et senere tidspunkt.

Udgivet i kommission på BA Forlag

1. udgave, 1. oplag - september 2003

ISBN 87-90722-20-5

Redaktion:

Cai Mygind

Ved Bellahøj 5 ^{9^e etage, lejl. 2}

2700 Brønshøj

Tlf.: 3828 3631

Eksemplarer kan købes hos:

BA Forlag

Bjørn Andersen

Valdemars Allé 63

2860 Søborg

Tlf.: 2026 4353

E-mail: post@bjoerna.dk

Hæfte og indlagt CD. Pris september 2003: 100 kr. + forsendelse og moms.

Caroline Ishøyfødt Lund. Billedet er formentlig taget omkring 1862. Billedet hang i *Johan Ishøy's* kaptajnskahyt. Det hænger i dag i stuen hos én af efterkommerne, *Ellen Rantsén* født *Mygind* i Søborg.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. <i>Caroline Ishøy</i> født <i>Lund</i>	6
<i>Johan og Caroline Ishøy</i> fik 7 børn	10
Marstal: Huset i Prinsensgade	11
En revolutionær skefuld?	13
<i>Caroline Ishøy's</i> »3. alder«	15
Billeder fra det gamle København	20
Kapitel 2. <i>Caroline Ishøy's</i> forældre	28
<i>Niels Peter Lund's</i> herskab - <i>Arveprinseparret</i>	32
<i>Niels Peter og Anne Marie Lund's</i> børneflokk - og 2. giftermål	40
<i>Christine Caroline Grentzmann. Dørslund's</i> plejedatter	41
Den gamle salmebog	42
<i>Dørslund's</i> testamenter	49
<i>Niels Peter Lund's</i> avancement - og død	56
<i>Niels Peter Lund og Anne Marie Lund's</i> børn	59
Brev fra <i>Rigmor Bøttiger</i>	63
Kapitel 3. <i>Caroline Ishøy's</i> bedsteforældre	67
Skifte i Store Regnegade	72
<i>Ernst Conrad Grentzmann og Else Marie Jørgensen</i>	74
<i>Ernst Conrad Grentzmann's</i> sidste år - og død	79
»Københavnerseng« Nr. 170	79
Afsluttende bemærkninger	80
Omregning fra rigsdaler til kroner?	80
Kilder	81
Tak	81
Efterskrift	82

Tillæg	85
Tilbagetoget fra Dannevirke	85
Stamtavle 1	93
Stamtavle 2	94
Andre bøger og hæfter af Cai Mygind	95

Kapitel 1. *Caroline Ishøy* født *Lund*

Om en københavnerpige, der »udvandrede« til Ærø og blev gift der, og som med tiden er blevet stammoder til en stor efterslægt

Hun hed *Caroline Marie Magdalene Lund* og blev gift *Ishøy*.

Hun blev født 25. november 1834 i Dronningens Tværgade 233 i hjørnebygningen til Adelgade, en bygning der forsvandt under den store sanering i 1940'erne, og hun var datter af løber hos *Arveprins Ferdinand* og *Arveprinsesse Caroline*¹, *Niels Peter Lund* og hustru *Anne Marie* født *Grentzmann*. Hun blev døbt 16. jan. 1835 i Slotskirken, og i 1850 blev hun konfirmeret sammesteds af hofpræst dr. theol. *J.H. Paulli* 1. søndag efter påske.

Anne Marie Lund født *Grentzmann* og *Niels Peter Lund*. De to miniaturer er malet af *Christian Petersen* i 1830 i anledning af forlovelsen². Originalerne ejes i dag (2003) af en efterkommer, Inger Bøttiger Luplau.

¹ *Prins Ferdinand* og *Prinsesse Caroline* blev *Arveprinsepar* i 1848. Man kan læse om de overordentligt indviklede dynastiske forhold i den kongelige familie i *Bo Bramsen's* bog: »*Ferdinand og Caroline*«, 2. udgave, København 1969. Sammesteds findes en slægtstavle.

² *Christian Petersen* malede også for *Niels Peter Lund's* arbejdsgiver, *Arveprinsen*, skriver *Bo Bramsen*. Én af hans miniaturer - fra omkring 1826 - forestiller *Marie Claudine Clausen*, der var moder til *Arveprinsen's* døtre.

Lyst til at lære bevirkede, at hun selv ville være lærerinde - og det blev hun. I flere år underviste hun, først på »Marie Gøtzsche's Institut«, senere på »Augusta Søeborg's Institut« i København - og en tid var hun privatlærerinde for Augusta Ramel på herregården Hviderup i Skåne, noget hun siden talte begejstret om.

Endnu boede hun hjemme med sine søskende hos deres fader, nu i Sankt Peders Stræde 125, og dennes nye kone, *Christine Caroline* født *Grentzmann*, en søster til *Anne Marie*, som var død i 1849, da *Caroline* var 15 år.

Mosteren og stedmoderen, *Christine Caroline*, var plejedatter af husets ejer, silke- og klædekræmmer *Peder Dørslund* og dennes kone, *Maren Kristine* født *Olling*. (Huset i Sankt Peders Stræde eksisterer endnu i 2003; den øverste etage er - så vidt vides - ombygget i 1932).

I 1859 tog *Caroline Lund* af ukendte årsager en stor beslutning. Hun rejste til Marstal på Ærø - dengang virkelig langt fra København - og åbnede et lille institut for piger. Hun faldt godt til i byen, og blandt de nye venner, hun fik, var en enkemand, skibsfører *Johan Andreas Ishøy*, som hun fandt sammen med. Den 17. oktober 1862 blev de viet i Slotskirken i København.

Blomsteropsætning. *Caroline Lund* var en dygtig tegner. Hun tegnede som 11-årig denne opsætning. På næste side ses hele tegningen (nedfotograferet) og desuden nogle detaljer fra den. På »nettet« vises desuden et farvelagt billede af en anden opsætning. Én af hendes sønner forsøgte sig som kunstmaler, men etablerede sig siden som malermester.

Caroline Lund
ii. Av. Isten Klasse

Deres første hjem var i Prinsensgade, men i 1873 - året efter den store stormflod³ - flyttede familien, nu med flere børn, til Ny Møllergade for at tage sig af den gamle fader og svigerfader, forhenværende førstelærer *H.F. Ishøy*, der var blevet enkemand.

Johan Andreas Ishøy sejlede i tiden omkring 1860 med galeasen »Balder«. Skibet var bygget i Marstal i 1828, men blev ombygget og forlænget i Sønderborg i 1857. Skibet gik ned i Nordsøen i 1893 - et par år efter *Johan Andreas Ishøy's* død; mandskabet blev reddet af en norsk bark.

³ Ved stormfloden stod vandet 11 ½ fod over daglig vande i Marstal, 25 fartøjer gik på land eller sank. Skaderne blev opgjort til 2.500 rdl. på havnen - og 34.500 rdl. på skibene. Kilde: »*Trap Danmark*«. Tilsammen var der skader for 37.000 rdl. - dvs. svarende til knap 4 årslønninger for en general.

Johan og Caroline Ishøy fik 7 børn:

1. *Hans Frederik Ishøy* (opkaldt efter farfaderen) født 1866, død 11 år gammel af difteritis 1877. Se om *Hans Frederik's* dåbsske nedenfor.

2. *Niels Peter Lund Ishøy* (opkaldt efter morfaderen) født 1867. Styrmand. Drukede ved Vestindien 1895.

3. *Ane Marie Ishøy*, født 1869, død 1950 i København. Gift 1897 med skibsfører siden navigationsskolebestyrer *Carl M. Mygind*. Har stor efterslægt.

4. *Henri Vincent Elisa Ishøy*, født 1870, død 1953 i København. Postmester. Gift 1905 med *Helene* født *Agerlin*. Har efterslægt.

5. *Johan Andreas Ishøy*, født 1872, død 1967 i Århus. Skibsreder. Gift 1896 med *Wilhelmine* født *Larsen*. Har efterslægt.

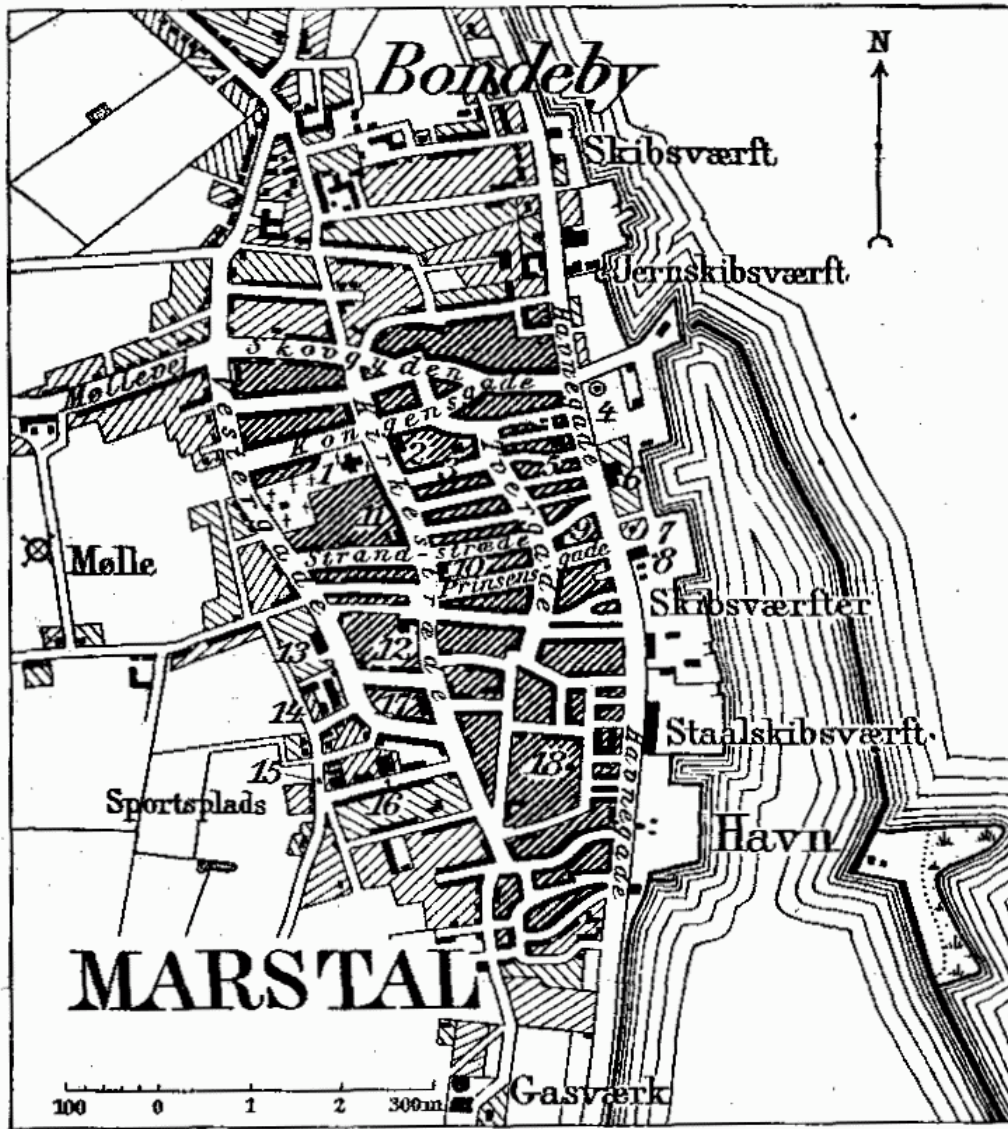
6. *Christian Ishøy*, født 1873, død 1960 i København. Kunstmaler, senere malermester. Gift 1904 med *Karen Sophie* født *Eriksen*. Har efterslægt.

7. *Carl Marius Ishøy*, født 1875, død 1922 i København af leverbetændelse. Gift 1902 med *Alma Josephine (Hansen) Katstrup*. Har efterslægt.

Om disse børn og deres efterkommere kan man læse i »*Slægten Ishøy*«.

Marstal: Huset i Prinsensgade ned mod havnen. I døren står *Johan Andreas Ishøy*, i vinduet *Caroline Ishøy*. Forrest (med forklæde) familiens tjenestepige. Desuden ses *Caroline's* søstre, *Elisabeth* og *Sophie*, og en veninde. Foto fra omkring 1863.

Kort fra tiden lige efter 1' Verdenskrig. Prinsensgade ses midt i kortet. Ny Møllergade ligger lige 'under' hvor der står '17'. Kortet er kopieret fra »Salmonsens's Konversations Leksikon«.

Leksikonnet giver følgende oplysninger: »Marstal skal have sit Navn efter et fyrsteligt Stutteri, der i sin Tid laa, hvor nu Byen har sin Plads. Den var tidligere et ubetydeligt Fiskerleje, som først kom i Vejret ved det rige Fiskeri under Lolland i Beg. af 18. Aarh., og i den næste Tid tiltog saa stærkt, at den dengang vakte omtr. samme Opsigt som Esbjerg i vore Dage; 1780 havde den 761, 1803 næsten dobbelt saa mange Indbyggere; 1768 havde den 39, 1823 123, 1840 165 og 1871 269 Skibe. 1815 brændte en stor Del af Byen; ved Stormfloden Novbr 1872 havarede mange af dens Skibe i Havnen«.

»Trap Danmark« skriver: »Krigen m. England og statsbankerotten 1813 ødelagde Marstals velstand, og byen var derefter i mange år fattig. Skibsfarten måtte nu søge andre veje end tidl. Mens man i den glimrende handelsperiode før krigen væsentlig kun havde drevet skibsfart på Østersølandene og Norge, især handel m. korn for egen regning, gik de større skibe efter krigen til England og byerne på Europas v.kyst, og fragtfart blev nu alm. Skibene var dog stadig små, for største delen jagter, og først efter midten af årh. beg. man at anskaffe større skibe. I løbet af 1860erne optog man den oversøiske fart på Amerika og Afrika, hvormed Marstals store sejskibsperiode indlededes, som varede til 1. verdenskrig«.

Carl Mygind har skrevet at hans far - Carl M. Mygind (gift med Ane Marie Ishøy) - sejlede med barkentinen »Skjold« af Marstal, mest på strækningen Rusland - England - Trinidad til Boston og ad storcirklen tilbage til Europa.

Se billedet af skibe på ophalingsbedding i Helsingør, s. 48.

En revolutionær skefuld?

Ovenfor ses en dåbsske som blev givet til *Hans Frederik Ishøy* den 14. juli 1866. Skeen ejes i dag af *Ellen Rantsén* født *Mygind*.

Skeen ligner mange andre dåbsskeer, og den bærer præg af at være blevet slidt godt og grundigt, men der står noget besynderligt på den:

Hans Frederik Ishøy

14 Ishøy 1866

Lige foran *14 Ishøy* er der indgraveret et lille symbol - måske betegner det 'dåben'?

Man må tro at *14 Ishøy 1866* skal være en angivelse af dåbsdagen (for det er, hvad der ville have stået på en »normal« dåbsske).

Skulle sølvsmeden, der vist hed *Hertz* - hans svend eller hans lærling - være faldet i søvn under indgravningen? Skulle punslen have arbejdet videre af sig selv? I så fald har sølvsmeden næppe solgt den til familien. Sådan en fadæse? Han har hellere ladet skeen smelte om ⁴.

⁴ Der er formentlig tale om *Peter Hertz* (1811-1885), der blev uddannet i København 1834 - og som etablerede sig sammesteds. Forretningen findes stadig i Købmagergade.

Måske gemmer der sig en forklaring i, at dåbsdagen var den 14. juli - Bastilledagen, den Franske Revolutionsdag?

Måske har dén der har bestilt skeen - sandsynligvis dén, som barnet var opkaldt efter, og som *bar* den lille *Hans Frederik* i kirken, skolelærer *Hans Frederik Ishøy* - fået dén spøgefulde idé at give juli navneforandring? Det kunne i så fald være inspireret af, at man i en periode i det 'revolutionære Frankrig' brugte en speciel tidsregning, hvor månederne hed noget andet end i dag. Sommer-månederne således: *Messidor* (høstmåned), *Thermidor* (varmemåned) og *Fructidor* (frugtmåned). *Messidor* var perioden fra slutningen af juni til slutningen af juli.

Det kunne støtte denne hypotese, at 1866 var et år, hvor godsejersiden blev *betydeligt* styrket i Rigsdagen, og hvor demokratiet led et tilbageslag. Kun 14 dage efter *Hans Frederik's* dåb indførtes en ny Grundlov, som indsatte et Landsting⁵ til at holde Folketinget i ave, men man kendte til planerne på dét tidspunkt, hvor *Hans Frederik* skulle døbes.

Nogle af Landstingets medlemmer skulle udnævnes på livstid af Kongen, nogle skulle vælges af valgmænd - men valget skulle foregå på en sådan måde, at det var de rigeste, der fik den største indflydelse.

Der var mange frustrationer og spændinger i samfundet på dén tid. Nederlaget i 1864 var kommet som et voldsomt chok, der rystede »systemet«. Louis Pio stiftede en afdeling af »Internationale« i 1871 - og i 1872 stod »Slaget på Fælleden«.

Der var mange bønder - og folk der tænkte som dem - der var voldsomt irriterede, og som trådte op mod godsejerne. *Måske* var lærer *Ishøy* én af de irriterede?

Hvis hypotesen er rigtig, var *14 Ishøy 1866* ikke kun ment som en spøgefuldhed; så har der været tale om en overordentlig syrlig - men også *selvbevidst* - politisk kommentar, for der stod jo ikke f.eks. *Messidor*, men *Ishøy*. Måske er det også derfor at skeen ikke er købt hos en sølvsmed på Ærø eller på Fyn i Svendborg eller Fåborg, men i København.

ba

⁵ Det nye Landsting havde en anden og »skrappere« karakter end dét, der fandtes frem til Grundlovsændringen.

Caroline Ishøy's »3. alder«

Hos sig havde *Johan* og *Caroline Ishøy* altså boende fhv. førstelærer *H. F. Ishøy* til han døde i 1881, mæt af dage 88 år gammel.

Caroline Ishøy's kommode. Den er lavet i mahogni, kom med til Frederikshavn og senere til København. I dag står den hos *Ellen Rantsén* født *Mygind* i Søborg. Det er et »ordentligt« og solidt møbel uden store dikkedarer.

Johan Ishøy overlevede ikke sin fader med mere end 10 år. Han fik mavekræft og døde - 70 år gammel - i 1891.

Caroline Ishøy var endnu ikke fyldt 60 og tog ungdomstidens lærergerning op igen. Med datteren *Ane Marie* som hjælpelærerinde åbnede hun et institut for piger fra »bedre« familier.

Skolen fik efterhånden op til 40 elever, og der blev undervist i fagene fransk, tysk og engelsk - foruden selvfølgelig i dansk, regning, religion og hånd-

Også *Caroline Ishøy's* spejlmøbel er bevaret. Det befinder sig i dag hos en anden af hendes efterkommere, *Dora Røpke* født *Mygind* i Herlev.

arbejde. Betalingen var 3 kr. om måneden plus ekstra 3 kr. for klaverspil hos *Ane Marie*.

Nogle år efter - i 1897 blev *Ane Marie* imidlertid gift med skibsfører *Carl M. Mygind*, søn af postmester *Theodor Mygind* og hustru *Marie Sophie* født *Rifbjerg*, og *Caroline Ishøy* lukkede da sin skole for at kunne hjælpe datteren med hendes børneflokk.

I 1902 flyttede hun med det unge par - og deres børn *Dora*, *Carl*, *Ellen* og *Anna* - til Frederikshavn, hvor svigersønnen var blevet leder af Fiskeskipperskolen.

- - -

De sidste 10 år af sit liv levede *Caroline Ishøy* i Frederikshavn, først i Vestergade 2, hvor barnebarnet *Marie Sofie (Søster)* blev født, siden i Søndergade 46. Her var det, at hun en dag i 1912 ved middagsbordet sank sammen, ramt af en hjerneblødning, og få dage efter døde hun - 77 år gammel.

Frederikshavn 1904. *Carl* og *Ane Marie (Misse) Mygind* med deres børn og de to bedstemødre *Caroline Ishøy* og *Marie Sofie Mygind*. Børnene er fra venstre: *Carl*, *Marie Sofie (Søster)*, *Ellen*, *Dora* og *Anna*.

Den 4. maj - på dattersønnen *Carls* fødselsdag - blev hun begravet fra den gamle kirke nord i byen og kom til at ligge ved siden af datterdatteren *Dora*, der var død af tuberkulose i 1908.

Dattersønnen skrev siden i sine erindringer:

»Ligesom min Mor vænnede Bedste sig aldrig til det raa Klima, som Vendsyssel dengang havde, inden de store Granplantager var vokset saa høje, at de fuldstændig ændrede det haarde Klima. Jeg saa Bedste liggende død i Sengen, stille og fredeligt. Hun blev begravet paa min 12 Aars Fødselsdag, og jeg kan huske, at jeg fik Lov til at sidde ved Siden af Kusken, da hun blev kørt til Kirkegaarden«⁶.

Mange glæder havde *Caroline Ishøy* haft i sit lange liv, men også store sorger. 15 år gammel mistede hun sin moder, og nogle år efter - i 1853 - sin lillebror *Ernst Sophus Christian*, der kun blev 16 år. I krigen 1864 faldt en anden lillebror, *Peter Dørslund*, under tilbagetoget fra Dannevirke. Og allersørgeligst, de to ældste af hendes sønner, *Hans Frederik* og *Niels Peter*, døde fra hende, som også ægtemanden - som hun mistede i 1891.

Caroline Ishøy blev husket som en fin, elskelig og højt begavet kvinde, afholdt af alle; hun var meget belæst og havde et bogskab med bøger af de forfattere, hun holdt mest af: *H.C. Andersen* og *Øhlenschläger*, forfattere som hun har kunnet møde på gaden i »Guldalderen«'s København⁷.

Inden rejsen til Ærø så hun, at man begyndte at sløjfe voldene omkring København.

⁶ Carl Mygind: »Erindringer«, København 1997. Se: <http://bjoerna.dk/mygind.htm>.

⁷ En god og bred introduktion til »Guldalderen« finder man i *Bente Scavenius* (red.): »Guldalderhistorier. 20 nærbilleder af perioden 1800-1850«, Gyldendal, København 1994.

Denne håndmalede kop fik *Niels Peter Lund* af én af *Arveprinseparret's* gode bekendte, *Fyrsten af Bentheim-Steinfurt* fra Bad Bentheim i Niedersachsen, nær grænsen til Holland. Miniaturebilledet forestiller, så vidt vides, slottet i det lille fyrstendømme. Flaget er rødt-hvidt-blåt.

Koppen gik i arv til *Caroline Ishøy* født *Lund*, og derfra kom den til *Ane Marie* og *Carl Mygind* i Frederikshavn, senere København. En dag røg den på gulvet i stuen i Edvard Falcksgade. På vejen - ad den lange gang - til skarnkassen i køkkenet ombestemte deres datter - *Ellen Elisabeth Mygind* - sig; hun sendte den til reparation. I dag står koppen i stuen hos *Dora Røpke* født *Mygind* i Herlev.

Billeder fra det gamle København

Sankt Peders Stræde ca. 1840, malet af *H.G.F. Holm* (kaldet *Fattig-Holm*). *Dørslund's* ejendom er huset til højre for filefabrikken. I baggrunden ses Vester Vold. *Dørslund's* boede på 1. sal, familien *Lund* på 2.

Tilnavnet *Fattig-Holm* skyldtes at maleren ofte var i bekneb for penge - og desårsag var flittig leverandør af tegninger og akvareller til byens borgere for at skaffe mad på bordet. Billederne blev ofte noget kønnere, end motiverne berettigede til. Se Sigurd Jensen og Claus M. Smidt i »*Københavns Historie*« bd. 4, Gyldendal, København 1982, s. 146.

Sankt Peders Stræde i maj 2003. Fotograferet fra samme vinkel som billedet på den foregående side. På muren ses indskriften »Anno 1786«.

Norgesgade 40, set fra Kgs. Nytorv-enden. Familien *N.P. Lund* boede sidst i huset med de fire fag vinduer th. for kareten; uden for huset ses en skildvagt. Herskabet boede i palæet nr. 42, lidt længere væk. Derfra kunne man se skråt over til kirkeruinen.

Nogle *meget* forskellige beskrivelser af Frederiksstaden - området omkring Amalienborg - kan findes i »*Trap Danmark*«, i *Bo Bramsen's* serie om København og i *Rudolf Broby-Johansen: »Med Broby i det gamle København indenfor voldene«* (København 1986).

Norgesgade hedder i dag Bredgade. Norgesgade bruges i stedet om en gade på Amager.

Som man kan se af dette billede fra 2003, er familien *Lund's* bolig forsvundet og erstattet af et forholdsvis nyt byggeri.

Frederikskirken eller Marmorkirken - som man almindeligvis kalder den - henlå i mange år som »ruin«. Grundstenen blev nedlagt af *Frederik V* i 1749 og arbejdet blev begyndt under ledelse af *Eigtved* (som var arkitekt for Amalienborg). Oprindeligt skulle kirken have været opført i mursten og sandsten, men det blev så besluttet at beklæde den indvendig og udvendig med norsk marmor.

Efter *Eigtved's* død blev arbejdet videreført af *Anton* og *Thurah* - og af en indkaldt udenlandsk ekspert, *Jardin*, der tilhørte en anden »skole« end *Eigtved*. *Jardin* overbeviste kongen om at man skulle bygge helt i marmor, men det var med til at fordyre - og senere at standse - projektet, hvilket *Struensee* gjorde i 1770. På det tidspunkt var man - efter over 20 år - ikke kommet mere end 10 m op.

Fra 1770 og frem til 1874 skete der »ingenting« (bortset fra at der blev plyndret). *Tietgen* besluttede sig da for at bekoste en færdiggørelse og ansatte i 1876 arkitekt *Meldahl* til at forestå byggeriet.

Til færdiggørelsen blev der brugt kalksten fra Öland og Faxe. Kuppelen blev bygget af hule teglsten og beklædt med kobber - og flere indendørs »effekter« blev opnået ved forskellige former for bemaling. Den færdige kirke blev indviet i 1894.

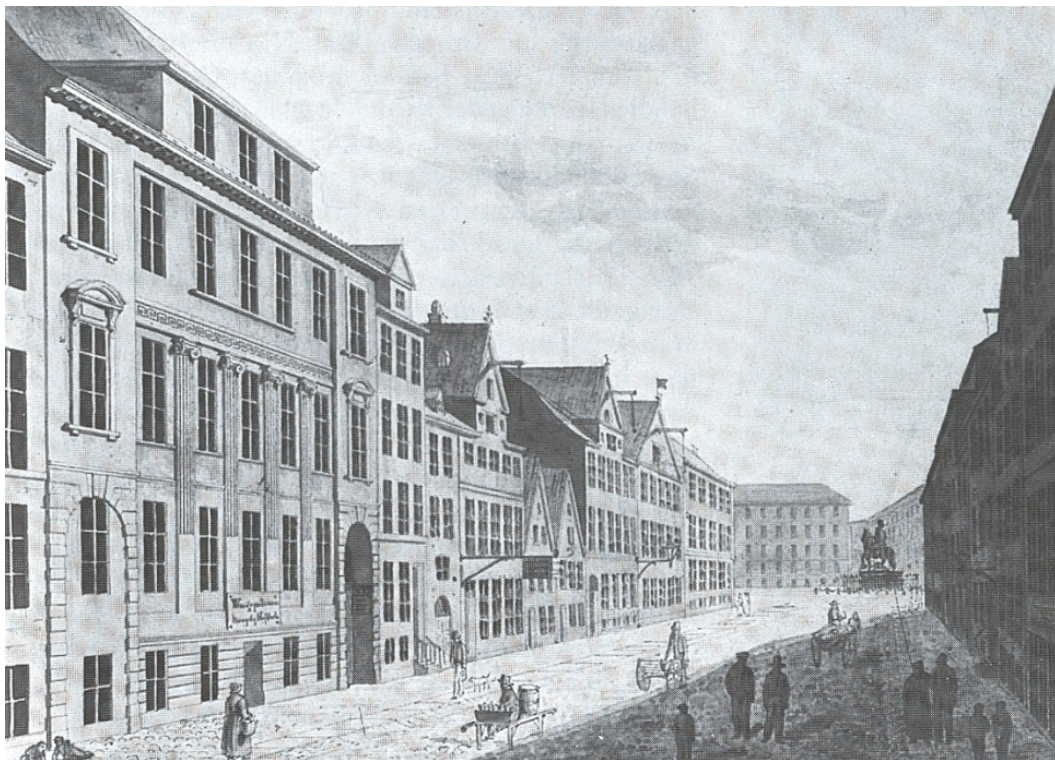
Billedet ovenfor er taget nogle få år før *Meldahl* begyndte sit arbejde.

Kilder: »*Salmonsens's Konversationsleksikon*« og *Hans Helge Madsen*: »*Meldahl's rædselsprogram*«. *F. Meldahl - arkitekt og politiker - 1827-1908*, København 1983, særligt s. 273 ff.

I »ruinperioden« blev kirken ofte brugt som motiv for malere og tegnere - men der er også forfattere der har brugt kirken som kulisse, således *Vilhelm Bergsøe* i »*Fra Piazza del Popolo*« (henimod slutningen af 1' del). Bogen udkom i 1867. Den blev læst vidt og bredt - formentlig på grund af sine »kulørte« egenskaber, og af samme grund ikke meget anerkendt på det litterære Parnas. Blandt malerne var *Eckersberg* (ca. 1817) - som var én af dem der døde under koleraepidemien i 1853.

Marmorkirken fotograferet i 1987.

Store Strandstræde med udsigt til Kongens Nytorv, her voksede *Niels Peter Lund* op i det daværende nr. 112. Billedet er - så vidt vides - malet af *Fattig-Holm*. Se billedet på næste side.

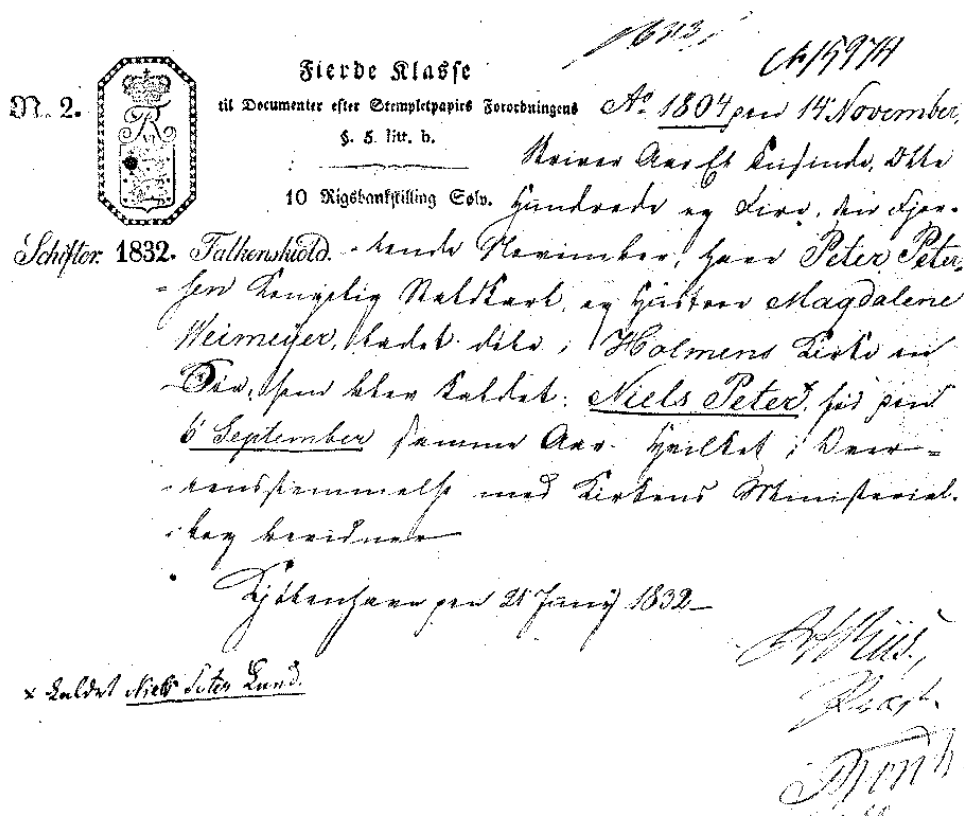
Store Strandstræde i 2003, fra den anden ende; der er sket visse ændringer, siden det ældre billede blev gjort.

Kapitel 2. Caroline Ishøy's forældre

Om Caroline Ishøy's forældre, Niels Peter Lund og Anne Marie født Grentzmann.

Den 14. november 1804 var der barnedåb i Holmens Kirke. Det var kgl. staldkarl *Peter Petersen (Lund)* og hustru *Magdalene Weimeyer* boende i Store Strandstræde 112, der fik en søn døbt, som kom til at hedde *Niels Peter*. Hans fødselsdato var 6. september samme år. Se billederne af Store Strandstræde på de foregående sider.

Som voksen kaldte han sig *Niels Peter Lund*.

Dåbsattest for *Niels Peter Lund*. Det er ikke den originale attest, men en udskrift fra juni 1832 - hvor han var 28 år gammel og stod for at skulle giftes (første gang). Der er - med en anden håndskrift - noteret: »kaldet Niels Peter Lund«. Dåbsattesten - som også den følgende helbredsattest og en dåbsattest for *Anne Marie Grentzmann* - skulle bruges ved indmeldelse i »Enkekassen«. Enkekassen skulle sikre at en enke og evt. børn kunne få pension, hvis forsørgeren faldt væk.

N. 2.

Fjerde Klasse 11573

1832

til Documenter efter Exemplarernes Forordning

§. 8. lit. b.

10 Rigsbankilling

Niels Peter Lund

Løbet med Jernst. Kongelige Hofst.

10 Rigsbankilling Solo. Jernst. Caroline færdig

1832. Falkenskiold. Sjog eller puge liggende og med ingen ledige
 verbe chronicis, som Pindstod, Munkensod, Olofsgjellens og detslige, eller anden
 kongstod, som lader færd ligesom Dødsbøjske, her nævnt. Det efter den
 afsondret besættelse, især i det først forberedte der for sig selv nogen
 den færdig efterladt sig Lændelinge Sølvs del færdig Læge. Lige nævnte
 betalt, men at færd, som det sig lader til sig, og det færd alle
 færd sig med afstedkomme gode Læge og Lægeens Kraften, og er i den
 del medholdende at befølge sine personlige Forordninger. Dette
 betragtes indens færdig Læge af Schwartzhoff.
 Høi Lovd den 24. Febr. 1832. Høi Lovd
 Høi Lovd den 24. Febr. 1832. Høi Lovd
 Høi Lovd den 24. Febr. 1832. Høi Lovd

Af denne attest bevidner hofkirurgen m.fl. at Niels Peter Lund er fuldkommen rask, Attesten skulle bruges til optagelsen i »Enkekassen«.

... alligevel... Chirurgen eller vi som nu er, skal alle
Ting og alle med sin, saet at vi ikke endelinde vide, and
at hvad far far alligevel, sig saaledes indsig forfaldet.

P. Dørslund
Lundens Læge

P. Dørslund
Vilke og Kærboermand

Som man kan se, var *Peder Dørslund* »på banen« ved dette »første« bryllup i 1832.

Faderens forbindelse med hof-etaten var vel det, der bevirkede, at *Niels Peter Lund* også fik en stilling ved hoffet. Han blev løber - og skulle som sådan løbe foran eller ved siden af en kgl. karet, men ellers gøre lakajtjeneste.

I 1830, da han blev forlovet, var han ansat ved *Arveprins Ferdinand* og *Arveprinsesse Caroline's* hofstab i det Bernstorffske Palæ i Norgesgade (nu Bredgade) skråt over for Marmorkirken, som dengang henlå som ruin. Han forblev i parrets tjeneste til 1869, hvor han måtte gå af på grund af sygdom.

Den kvinde, han forlovede sig med, var også ansat ved hoffet og tjente i det nærliggende Prins Frederik's Palæ (Dehn's Palæ). Hun hed *Anne Marie Grentzmann* - og var datter af afdøde skomagermester *Ernst Conrad Grentzmann* og hustru *Else Marie* født *Jørgensen*. Hun blev født 19. marts 1802 og døbt i Nikolaj Kirke 11. apr. samme år; hun var således et par år ældre end sin tilkommende.

I 1832 - den 29. jun. - blev parret viet i Slotskirken, og forlovere var kobbersmed *Peter Dreyer* fra Brede og silke- og klædekræmmer *Peder Dørslund*. *Peter Dreyer* var året før blevet gift med *Anne Marie's* storesøster, *Anne Sophie Grentzmann*.

Peder Dørslund kommer vi til at høre mere om, for han blev familien *Grentzmann's* store velgører, ja havde allerede været det længe på dette tidspunkt.

Deres første hjem havde parret i Dronningens Tværgade 233, og ved folketællingen i 1834 har de fået en søn - *Carl Peter Ferdinand Lund* - og har også boende husfaderens moder *Magdalene Lund*, der var enke og 67 år gammel.

Som de fleste familier dengang flyttede de en del rundt, og man kan følge dem fra folketælling til folketælling og i de gamle vejvisere rundt omkring i det gamle København.

En kongelig løber. Farvelagt kobberstik fra Gerhard Ludvig Lahde's »Klædedragter i København«. Billederne heri var stukket efter forlæg af Senn. Der kan læses om Lahde i »Salmonsens Konversations Leksikon«. Om løberne altid havde friske blomster i hatten - eller om de kun var til gallavides ikke. På den indlagte CD gengives billedet i farver.

Niels Peter Lund's herskab - Arveprinseparret

Niels Peter Lund's herskab var ikke helt almindeligt. *Arveprins Ferdinand* var bror til *Kong Christian 8.*⁸, men var i modsætning til ham ikke synderlig begavet. Han var meget venlig - og formentlig en smule naiv. Han var lille af statur og glad for piger, spil og forskellige forlystelser. Han efterlod sig ved sin død i 1863 en gæld på 400.000 rdl., en *enorm* sum. Kunne man omregne beløbet til nutidige penge, ville der være tale om et anseligt antal millioner kr. En general fik dengang i løn 9 - 10.000 rdl. - så det er 40 års løn, der er tale om; næsten et helt livs løn - på *højeste* løntrin.

I 1829 var *Arveprinsen* blevet gift med *Frederik 6.*'s datter *Caroline*; på det tidspunkt var de begge godt 35 år. Nogle syntes måske, det var et umage par, men ægteskabet var lykkeligt - trods *Ferdinand's* eskapader⁹.

Ferdinand havde flere år før, omkring 1820, fundet sammen med *Marie Clausen* - der var i tjeneste i Kongens Lyngby. Han »kendte« hende, som han har skrevet i et slags testamente, gennem flere år, og hun fødte ham to døtre - men et ægteskab kom selv sagt aldrig på tale; derimod lovede *Ferdinand Marie*, at han aldrig ville gifte sig - og han anså det for sin naturlige pligt at bistå hende og døtrene¹⁰. *Arveprinsessen* var helt på det rene med dette »arrangement«.

Arveprinsessen var brysk og »kontant« - man kunne godt blive bange for hende - og hun glemte aldrig, hvem hun var datter af. *Arveprinsen* og *Arveprinsessen*, der (som par) var barnløse, var begge hjertevarme og hjalp gerne folk, der var kommet i nød; de fulgte også interesseret med i deres ansattes familieliv.

På sine ældre dage måtte *Arveprinsessen* ofte gelejde sin gamle kammerjomfru til sengs, fordi denne havde fået sig en tår over tørsten.

Forfatteren og journalisten *Henry Hellssen* beretter i en artikel fra 1938:

»En Sommerdag i 1872 faldt Arveprinsesse Caroline, der var meget nærsynet, men aldrig tillod, at man hjalp hende, ned ad Trappen i sit Palæ og brækkede den ene Arm. Hun var omtrent 80 Aar gammel. Men intet klagende Ord kom over hendes Læber, Stiv og strunk

⁸ *Christian 8'* og *Ferdinand* var officielt sønner af *Arveprins Frederik* (1753-1805) - som var søn af *Frederik 5'* og *Dronning Juliane Marie*. *Arveprins Frederik* var halvbror til *Christian 7'*. Sandsynligheden taler for at *Christian 8's* og *Ferdinand's* biologiske far ikke var *Arveprins Frederik*, men *Grev Frederik Blücher* (1760-1806), der først var adjutant og senere hofchef for *Arveprins Frederik*.

⁹ I kongefamilien var ægteskabelige »sidespring« temmelig udbredte, måske fordi ægteskaberne meget ofte blev indgået af politiske eller dynastiske grunde.

¹⁰ Det var ikke altid, at han var i stand til at gøre, hvad han havde lovet. Ved en enkelt lejlighed belønnede *Grevinde Danner* ham - fordi han var én af de meget få royale der kunne »tåle« at være i selskab med hende - ved at støtte den ene af døtrene økonomisk.

paraderede hun ved Taflet. Ingen anede, hvad der var sket, og først senere paa Aftenen lod hun sin Livlæge hente. Næste Morgen kom Christian den Niende, ledsaget af Prins Valdemar, for at spørge til Tante Lines Befindende. Generalmajor v. Holten mødte dem i Porten, da de var paa Vej hjem, og Prins Valdemar saa noget betuttet ud. Tante Line havde kaldt ham en dum Dreng ... og han var dog allerede fjorten! Han havde nemlig spurgt hende, om hun havde sovet om Natten. - Hvad er man i Sengen for uden for at sove! lød Arveprinsessens Svar»¹¹

Det kunne hænde, at Arveprinsessen talte med »store bogstaver« til sin gemal, når hun syntes at han var gået over stregen, men hun holdt meget af ham - og savnede ham, da han døde fra hende i 1863.

Lensgreve Ahlefeldt Laurvig skrev engang¹²:

»Prinsesse Carolines Pietet for Mindet om Ægtefællen gav sig ofte Udtryk. Da hun engang var blevet syg og troede, hun skulde dø, blev der sendt Bud efter Biskop Martensen. Da Biskoppen var kommet, udtalte Prinsessen sin Glæde over nu snart at skulle mødes med den Afdøde oppe i Himmelen. Biskop Martensen turde imidlertid ikke love den Syge, at hun vilde møde Prinsen i det hinsidige, eftersom den Afdøde havde ført et meget uordentligt Liv, og paa saa skaansom en Maade som muligt lod han Prinsessen forstå, at der næppe var Sandsynlighed for et Gensyn. Men saa blev Arveprinsessen vred for Alvor og sagde: »Saa kan han gaa sin Vej, Mortensen.««

Arveprinsens økonomi var - som allerede nævnt - i alle årene mere end anstrengt. Han måtte flere gange have forskud såvel på sin apanage som på sin løn som general. Han optog lån »ude i byen« - undertiden til *overordentlig* høje renter; så høje at de blev et selvstændigt problem. Og endelig pantsatte (eller solgte) han værdifulde genstande, som han eller parret havde fået - blandt andet dét storkommandørkors med brillanter, hans nevø, Frederik 7', havde givet ham på sølvbryllupsdagen i 1854.

Der var mange der gjorde sig tanker om, hvordan han kunne komme til at skyldte så meget væk. Sandsynligvis var der flere årsager, rent bortset fra at der var adskillige, der meget gerne ville låne ham penge, for det var vanskeligt at tænke sig, at man kunne placere sine penge mere sikkert.

Hans og Caroline's levemåde var meget for høj - for de følte at de *måtte* have stor selskabelighed for at kunne være passende repræsentative. De havde

¹¹ »Berlingske Aftenavis« 29.7.1938. Prins Valdemar var Christian IX's yngste søn; han blev født i 1858.

¹² Artikel i »Berlingske Aftenavis« 3.1.1945.

Arveprins Ferdinand. Udsnit af gammelt billede. *Ferdinand* levede et liv i luksus og lediggang - og han har sikkert kedet sig en del, som der også var folk i hans hofstab, der gjorde. Han stod i en periode i reserve som konge - således under *Frederik 7'*, som ved mindst én lejlighed - hans forestående giftermål med *Grevinde Danner* - truede med at abdicere til fordel for *Ferdinand*.

Frederik 7' og *Ferdinand* havde i det store og hele et godt forhold til hinanden, men på et enkelt tidspunkt kom det til en konflikt. Anledningen var gennemførelsen af den nye Fællesforfatning i 1855. *Ferdinand* havde deltaget i gennemgangen af den i Statsrådet, men ville - da det kom til stykket - ikke skrive under, fordi Fællesforfatningen svækkede hans *position*. Han undskyldte sig med at han ikke havde forstået fremlæggelsen godt nok på grund af sin tunghørhed. Først efter at være blevet presset overordentligt hårdt - han blev afskediget som general og mistede derfor sin løn - blev der året efter indgået et teknisk kompromis, hvorpå han gav sig og fik generalstillingen (og lønnen) tilbage.

Ferdinand's opposition var kendt »ude i byen« og det styrkede på en måde den folkelige respekt.

Arveprinsesse Caroline var muligvis i sine yngre år »ganske attraktiv«, som *Bo Bramsen* skriver, men i årenes løb blev hun dog ikke ligefrem kønnere. I 1830 kom hun uheldigt afsted, da hun skulle krølle sit hår. Hun blev forbrændt i den ene side af hovedet - og hendes underlæbe blev tyk og skæv. Som ældre - hvor hun også var blevet stærkt tunghør - kom hun ud for endnu en brandulykke, som ramte arm og skulder og gav hendes bevægelser en klodset karakter.

Thorvaldsen har modelleret den unge *Prinsesse* flere gange - der står buster af hende på *Thorvaldsen's Museum*.

Prinsesse Caroline blev i sin ungdom forlovet et par gange, men var mere end almindeligt uheldig. Den første forlovede - den svenske *Kronprins Karl August* (oprindelig Prins af Augustenborg) - døde af hjerteslag; den anden - *Prins Christian af Hessen* - der var onkel til hende, blev sindssyg og døde også.

(Billedet er et udsnit af et gammelt litografi.)

et meget stort folkehold. *Parret* gav penge til mange af dem, der opsøgte dem for at få hjælp. *Ferdinand* spillede - og tabte. Og sidst men ikke mindst, så accepterede *Arveprinsen* - som nævnt - ved mange lejligheder at skulle betale ekstremt høje renter.

»Man« måtte ofte træde til for at hjælpe ham - først og fremmest den aktuelle *Konge* (hans svigerfar, *Frederik 6'*, hans bror, *Christian 8'*, og til sidst hans brorsøn, *Frederik 7'*). *Ferdinand* lovede til gengæld og meget beredvilligt, at »nu var det slut«.

»Man« talte mere end én gang om at det kunne blive nødvendigt at sætte *Prinsen* under administration - rent ud at umyndiggøre ham, men så vidt kom det ikke, formentlig fordi han så ikke ville kunne bevare sin position eller sine embeder ¹³. Derimod blev der nedsat en veritabel *komité*, der skulle skaffe orden i hans økonomi - og skaffe obligationslån hjem fra udlandet.

Dette lån måtte konverteres ved *Arveprinsen's* død - således at der først skete en egentlig tilbagebetaling ved *Arveprinsessen's* død mange år efter, hvor palæet og alle ejendele blev solgt. De mest privilegerede obligationsejere fik deres tilgodehavende udbetalt til pålydende, mens de mindre privilegerede kun fik 3/4 af deres tilgodehavende.

Arveprins Ferdinand indtog ikke nogen politisk rolle og var ikke politisk interesseret, men var dog i en periode medlem af Statsrådet. På et tidspunkt gerådede han i konflikt med sin brorsøn, *Frederik 7'*, som han ellers havde et udmærket forhold til, men konflikten drejede sig nok ikke om politik, men om den *position*, *Ferdinand* skulle have, og formentlig var det ikke ham, der ønskede konflikten, men »baglandet«.

Københavnerne havde et noget sammensat forhold til *Arveprinseparret*. På den ene side syntes man, at de var lettere komiske, på den anden side værdsatte man dem, fordi de blev i byen under den store koleraepidemi ¹⁴ i 1853, hvor så mange af »de fine« var flygtet ¹⁵.

¹³ I nogle år var *Ferdinand* dén der - i påkommende tilfælde - skulle træde til som konge. *Frederik 7'* spillede muligvis på dette over for politikerne, når han ved forskellige lejligheder truede med at abdicere. Mens *Caroline* vel nok kunne ønske sig at blive dronning, lå det *Ferdinand* meget fjernt at blive konge; han foretrak at være, hvad han var - og ikke at have ansvar for Rigets anliggender. Hermed udviste han en høj grad af selverkendelse.

¹⁴ Kolera er en infektionssygdom som rammer tarmsystemet. Sygdommen forårsages af bakterien *vibrio cholerae* og er ikke udryddet. Der findes vacciner, men de virker kun delvist. Den sidste epidemi i Danmark var i 1853. Se nærmere i note på s. 76.

¹⁵ 100 år efter udkom fortællingen »*En Aften i Kolera-Aaret*«. Den var angiveligt skrevet af en Alexis Hareng, men der var mange der troede, at det var Karen Blixen-Finecke, der stod bag - og det ikke uden grund. Bogen var nemlig ment som en spøg - og som en vild pastiche på *Karen Blixen's* »*Syv Fantastiske Fortællinger*« der var udkommet en del år før. Ligeledes under pseudonym. Et sted siger én af personerne: »*Maaske optræder vi alle til Hobe i en commedia dell'Arte, og vi faar ikke andet ud af det, end det vi selv lægger i Spillet*«. Det var replikker som dén, der ledte læserne på vildspor. Efter nogen tid blev det afsløret at bogen var skrevet af Kelvin Lindemann, der tilmed havde lykønsket Baronessen med værket. Spøgen kostede ham venskabet med Baronessen. Hun var ikke så nådig at

Arveprinsessen var - som det er fremgået - kort og kontant. Lensgreve Ahlefeldt Laurvig citerer et brev fra hende til hans bedstemoder ¹⁶:

»København, den 14. Maj 1860. Du maa gerne kalde Drengen op efter mig. Tak for de sorte Pølser, du sendte mig i Vinter, de smagte godt, Mathilde forkæler mig. Jeg er allene, for Prindsen er taget til Jylland til Maneuvrene.

Caroline«

Caroline adskilte sig slægtede sin fader på; også han yndede den korte, knappe og nærmest »militære« stil.

- - -

Georg Brandes skrev - nok mere dækkende end ligefrem elskværdigt eller yndefuldt:

»På Volden, som ellers ikke var stærkt befærdet, var der en enkelt dag i året en så umådelig trængsel, at man kun bevægede sig fremad skridt for skridt. Det var på Store Bededagsaften, da man dér gik og hørte kirkeklokkernes ringning og samlede appetit til fortæring af de varme hvedetvebakker.

Den største opmærksomhed under rundgangen udfoldes i det øjeblik, da man på Volden mødte Prins Ferdinand og Prinsesse Caroline, der stadigt hilsende og nikkende vandrede arm i arm gennem mængden. Deres popularitet var af den barokkeste art, idet den bestod af en med ringeagt og smilende afsky blandet respekt. Ferdinand var til latter og almindelig foragt som skørtejæger af laveste art; Caroline var til latter, om end almindelig agtet, på grund af sin utrolige, fantastiske,

more sig over den pudsige affære.

Arveprinseparret og mange andre af tidens kendte personer indgår i bogen som mere eller mindre kuriøse statister. Kendsgerninger og groteske indfald, tragedie og komik blandes - og på en måde føres man tilbage til den fantastiske stil der var så yndet i 1800-tallet.

Carl Mygind købte bogen da den udkom - da han var præst på Omø. Han har et sted i marginen oversat ét af de latinske citater: *Maaske vil jeg en Gang more mig ved at erindre ogsaa dette.*

¹⁶ Artikel i »Berlingske Aftenavis« 3.1.1945.

vindskævmundede grimhed, der sagdes opstået eller stærkt forværret ved en brandulykke, hun havde været offer for«¹⁷.

»På Københavns Vold aftenen før Store Bededag«. Det fredelige, næsten idylliske billede er malet af Andreas Huneus i 1862 - en del år efter Kolerakatastrofen og lige før det brød løs i Sønderjylland; originalen findes på Bymuseet. Volden er Christianshavns Vold. Arveprinseparret ses til venstre i baggrunden - Ferdinand gør honnør. Udsnit kan ses på næste side. Til højre for midten ses forfatteren Meir Aron Goldschmidt (med lorgnet, fuldskæg og lyse benklæder), bagest th (med ryggen mod et træ) kollegaen Christian Winther. Billedet vakte nogen opstandelse da det blev færdigt, for tv for midten ses fru Richter arm i arm med handelsagent Phillipsen. *Kunne man dét?*

¹⁷ Oplysningerne om parret stammer fra Bo Bramsen's bog om parret: »Ferdinand og Caroline«, 2. udgave, København 1969. Citatet af Georg Brandes er optrykt af Bramsen, s. 258.

Niels Peter og Anne Marie Lund's børneflokk - og 2. giftermål

Niels Peter Lund og *Anne Marie* fik en ret stor børneflokk, 7 i alt, så der var meget at se til for *Anne Marie*, som tilmed begyndte at skranke efter den sidste fødsel.

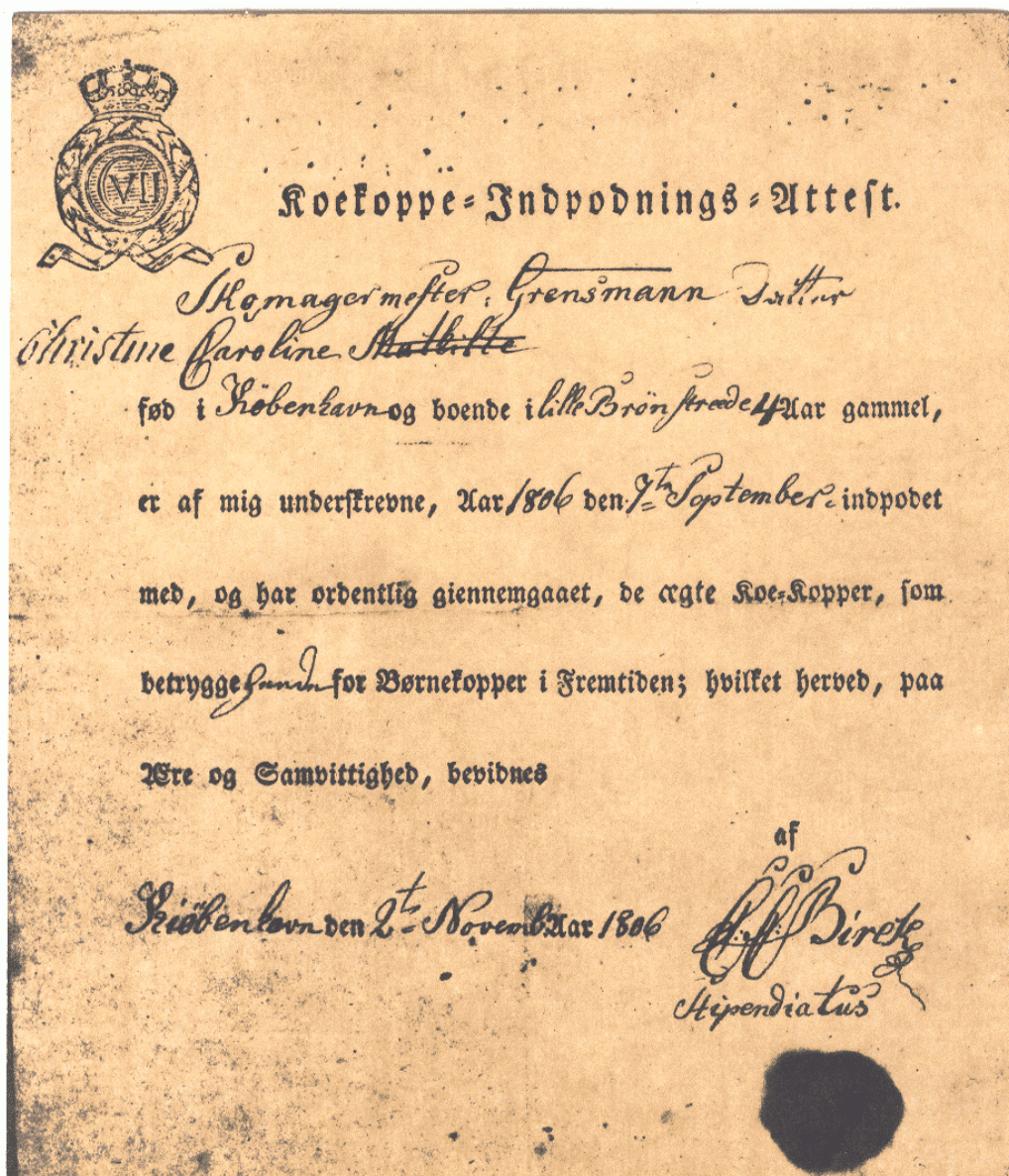
I 1849 blev hun alvorligt syg. Hun døde 3. december og blev begravet 8. december. På dette tidspunkt boede familien i Prinsessegade 381.

Niels Peter Lund var nu enlig fader med en stor børneflokk, hvoraf den yngste kun var 7 år. Selv var han 46.

Men to år efter - i 1851 - den 24. maj giftede han sig i Slotskirken med sin afdøde kones søster, *Christine Caroline Grentzmann*. Forlovere ved brylluppet var hans søn *C.F. Lund*, instrumentmager, og silke- og klædekræmmer *P. Dørslund*.

Bruden var plejedatter hos familien *Dørslund*, der ejede ejendommen Sankt Peders Stræde 125, hvor *Niels Peter Lund* og hans børneflokk en tid havde haft bopæl på 2. sal. Naturligt nok havde *Niels Peter* og *Christine Caroline* fundet sammen.

Christine Caroline Grentzmann. Dørslund's plejedatter

Christine Carolines koppeattest fra 1806. Den medicinske Stipendiatus Birck må have haft travlt dén dag. Han gjorde barnet to år ældre - og tog også fejl hvad navnet angik, for han troede at barnet hed »Caroline Mathilde«. En med en anden håndskrift har - sådan ser det ud - rettet bagefter: Tilføjet »Christine« og overstreget »Mathilde«.

Christine Caroline blev født 24. juni 1804 og døbt i Nikolaj Kirke 29. juli. Hendes forældre, skomagermester Ernst Conrad Grentzmann og - den flere år yngre - Else Marie født Jørgensen boede da i Store Grønnegade, men i 1806, da hun blev koppevaccineret, boede familien i Lille Brøndstræde, der var en berygtet gade.

To år efter - i 1808 - skete der en afgørende begivenhed, som kom til at forandre hendes tilværelse helt. Hun blev plejedatter hos familien Dørslund.

Måske havde Københavns bombardement året før i 1807 gjort skomagerfamiliens liv så vanskeligt, at *Peder Dørslund* og hans kone - *Maren* - har villet hjælpe ved at tage et af de mange børn til sig? Måske ville *Maren* gerne have et barn i huset?

Måske har *Peder Dørslund* kendt den jævnaldrende *Else Marie Jørgensen* - før 1798 hvor hun blev gift. Måske har hun været tjenestepige hos eller husholderske for ham eller været pige i huset, hvor han boede dengang?

Den gamle salmebog

Hvem var så de to velgørere *Peder Pedersen Dørslund* og *Maren Kierstine født Olling*, som tog *Christine Caroline* til sig, og som mange år senere gjorde hende til deres universalarving?

Noget får man at vide i en gammel salmebog med sølvspænde, som er gået i arv fra generation til generation, og som nu ejes af undertegnede ¹⁸.

På bogens første sider er nedskrevet i en ikke særlig god kronologisk orden:

Anno 1776 d 12te April er *Niels Christian Schierbeck* fød til Verden udi Øster Høgild i Rind Sogn.

Min Kone *Katrine Borgaard* er fød 1752 d. 26. Januar.

Jeg *Peder Nielsen Olling* fød 23. Marts 1757

Min Søster *Johane* fød 4. Novb. 1752

Min Søster *Mette* d. 13. Oktob. 1754

Min Søster *Karren* d. 27. Septb. 1761

Min Søster *Mette Katrine* 4. April 1764

Min Halvbroder *Niels Christian* 12. April 1776

Min Halvbroder *Peder Christian* 29. Novb. 1778

Jens Borgaard Olling død 19de September 1864

På næste side står:

¹⁸ Sandsynlig provinien: (1) *Peder Nielsen Olling* (som måske har arvet den efter den forsvundne halvbroder, *Niels Christian Schierbeck*). (2) *Maren Kierstine Dørslund født Olling*. (3) *Christine Caroline Lund* født *Grentzmann* - plejedatter af (2). (4) *Elisabeth Bøttiger* født *Lund*, forriges niece. (5) *Ellen Luplau* født *Bøttiger*. (6) *Asta Luplau* der forærede den til sin halvætter - *Carl Mygind*'s søn: (7) *Cai Mygind*.

No 1776 d. 12te Aprilen Niels
 Christian Friis bell fødte med
 i Østergjeld. Pindfoged
 Min kone Katarine Borggaard en
 fød 1752. d. 26te Januari
 My Peder Olling fød 23. marts 1757.
 min søn Johane fød. 4. Novbr 1752
 min søn Mette! d. 13 octob. 1754.
 min søn Korrend. 27. septbr 1761.
 min søn Mette Katarine 4. April 1764
 min søn Broder Niels Christian 12 April 1770
 min søn Broder Peder Friis. 29. Novbr 1776
 Jens Borggaard Olling død
 19de September 1864.

No 1783. d. 18te Juli ind
 Eraser kong Peder Nielsen Olling
 og Katarine Pedersdatter Borggaard
 i doglekøb -

No 1785 d. 6te Febr. G. 12te marts
 min søn Peter Carl og min
 søn Katarine

No 1789. Novbr. 16te her fødte jeg min
 søn Katarine Katarine Olling og min
 søn Peter Carl og min søn Peter Carl
 Røngens gode

No 1791. d. 26de Mai blev min søn
 Peter Carl indkommet fra sin søn d. 22.
 fam. Olling og død Jens
 Borggaard

No 1797. Døde min søn
 April 22de Mord. P. E. N. Olling
 gammel. 40 Aar og 12 Maaned
 Ans. 1800.
 d. 22de Juli blev min søn
 Katarine Borggaard
 gammel 48 Aar og 1 Maaned

De første sider i den gamle salmebog

af J. Dörstund og Maren
Kierstine Elling, færdige
i Helsingør den
17. Juli 1804.

J. Dörstund for i Sjælland
i Brande sogn i Weile
Amd. den 20. Octobr 1804.

Da aar 1857, i Sept måned
først i Octobr måned
med gode Røen, aldend
sel. Kjøp forsamlet af
Rosen og Gigh i hovedet
og for første dale lied
skle samt Lyst, Gud trost
lyden og gjem færd
Caal i dag 1857.

J. Dörstund
den 1. Januari
1857.

Den 24. November 1857. I de
Lien Mand Peder Dörstund
87 Aar og 1 måned gammel.
M. Th. Dörstund
for Elling

Psalme-Bog

eller

En Samling af gamle og nye

Psalmer,

Til Guds Ære og Hans Meenigheds
Opbyggelse,

Efter Kongelig allernaadigst Befaling
udgivet,

tilligemed

Collector, Epistler og Evangelier, Videsses Historien,
Kirkes samt andre Deimler.

Selges uindbunden paa Postepapir for 4 Mark 8 Stilling,
og med Proder for 4 Mark 12 Stilling.

København,

Trykt udi det Kongelig Bapfenhuuses Bogtrykkerie og paa dets
Forlag med Kongelig allernaadigst Privilegie.

Aar 1778.

Anno 1783 d. 18de Julli indtræder Jeg *Peder Nielsen Olling* og *Katrine Pedersdatter Borggaard* i Ægteskab

Anno 1785 d 6te Febr Kl 12 om Natten blev min Kone forløst med *Marren Kierstine*

Anno 1789 Novb. 16de var første Dag vores Datter *Maren Kierstine* begyndte at gaa udi Skole og det hos Hr. *Brassen* udi Lille Kongensgade

Anno 1791 d. 26de Mai blev min Kone atter forløst med en Søn som d. 22. Juni blev døbt og kaldt *Jens Borggaard* ¹⁹ [dette - og det foregående - er skrevet af *P. N. Olling*]

Anno 1797 Døde min sallige Mand April d. 22de *P.N. Olling* gammel 40 Aar og en Maaned [dette er skrevet af *Kathrine Borggaard*]

Anno 1800 22de August døde min Moder *Kathrine* født *Borggaard* gammel 48 Aar og 7 Maaneder [dette er skrevet af *Maren Kierstine Dørslund* født *Olling*].

På en ny side står:

Jeg *P. Dørslund* og *Maren Kierstine Olling* havde Bryllup i Helsingør den 7de Julli 1802

P. Dørslund fød i Jylland i Brande Sogn i Weile Amt den 25. Octob. 1770

I Aaret 1851 i Sept. eller først i October mistede min gode Kone aldeles sit Syn forarsaget af Rosen ²⁰ og Gigt i Hovedet og har siden den Tied ikke faaet Synet. Gud trøste hende og give hende Taalmodighed.

Dørslund

den 1. Januari 1854

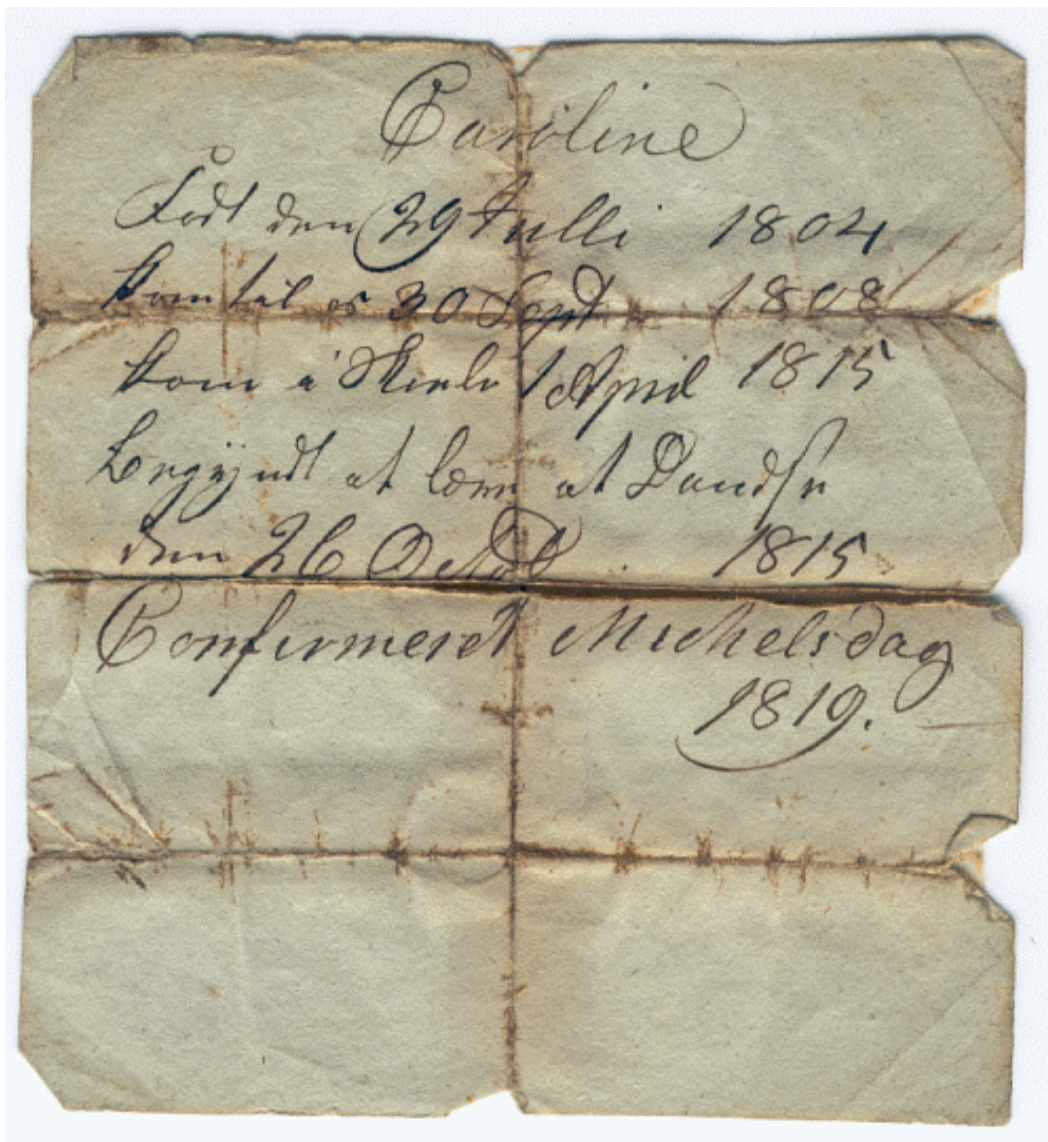
D. 24. November 1857 døde min kære Mand *Peder Dørslund* 87 Aar og en Maaned gammel

M.K. Dørslund født Olling

¹⁹ *Jens Borggaard Olling* blev klædekræmmervend og kom til København, hvor han arbejdede for *Peder Dørslund*; han var ugift.

²⁰ Rosen er en hudinfektion som skyldes streptokokker. I dag kan den behandles med antibiotika.

Inden i salmebogen ligger et stykke papir, hvorpå *Peder Dørslund* har skrevet følgende:

Caroline

Født den 29. Julli 1804

Kom til os 30. Sept. 1808

Kom i Skole 1. April 1815

Begyndt at lære at Danse den 26. Octobr. 1815

Confirmeret Michelsdag 1819.

Og denne *Caroline* er det, der bliver gift med *Niels Peter Lund* i 1851.

Ligesom *Dørslund* og hans kone aldrig fik børn, så fik *Niels Peter* og *Caroline* heller ingen. Men der var de 7 børn fra første ægteskab, som *Caroline* var moster til.

- - -

Nu lidt mere om *Dørslund* og hans kone:

Først en oplysning fra Skt. Olai i Helsingør, hvor der i kirkebogen står:

*1802 Onsdag 7. Jul. blev efter kgl. Bev. copuleret i Huset Ungersvend Borger og Hosekræmmer i Kjøbenhavn Hr. Peder Pedersen Dørslund og dydige Jomfrue Marie Kirstine Olling*²¹.

Som Forlovere indestaa vi Undertegnede, at intet er til Hinder imod dette Ægteskabs lovlige Fuldbyrkelse.

Dette bliver herpaa til Vitterlighed.

For Vedkommendes Sognepræst Hr. Knud Jørgensen under vore Hænder bekræftet.

Helsingør den 7de Juli 1802

Chr. Simmelkiær

P. Chr. Schierbeck²²

²¹ »Officielt« hed hun nok *Marie*, men hun blev kaldt *Maren* eller *Marren*.

²² *Peder Chr. Schierbeck* blev født 1778 i Rind Sogn (Hammerum Herred) og kom som dreng til en slægtning - »faster *Simmelkiær*« [*Johanne Olling*, født 4.11.1752] i Helsingør. Hertil kom også hans bror og hans halvsøster. *Peder Chr.* kom i lære som hosekræmmer hos fasterens mand [*Niels Simmelkiær*, født ca. 1737, d. 15.9.1801. *Niels Simmelkjær* var tillige kaptajn i borgervæbningen].

Schierbeck blev boende i Helsingør, overtog *Niels Simmelkiær's* forretning ved dennes død og løste borgerbrev som hosekræmmer 4.8.1802, dvs. kort efter *Peder Dørslund's* og *Maren Olling's* bryllup; selv var han blevet gift 26.2.1802 med *Christiane Marie Morell* (f. 30.4.1782, d. 18.2.1856) - med hvem han fik 8 børn, hvoraf én døde som spæd.

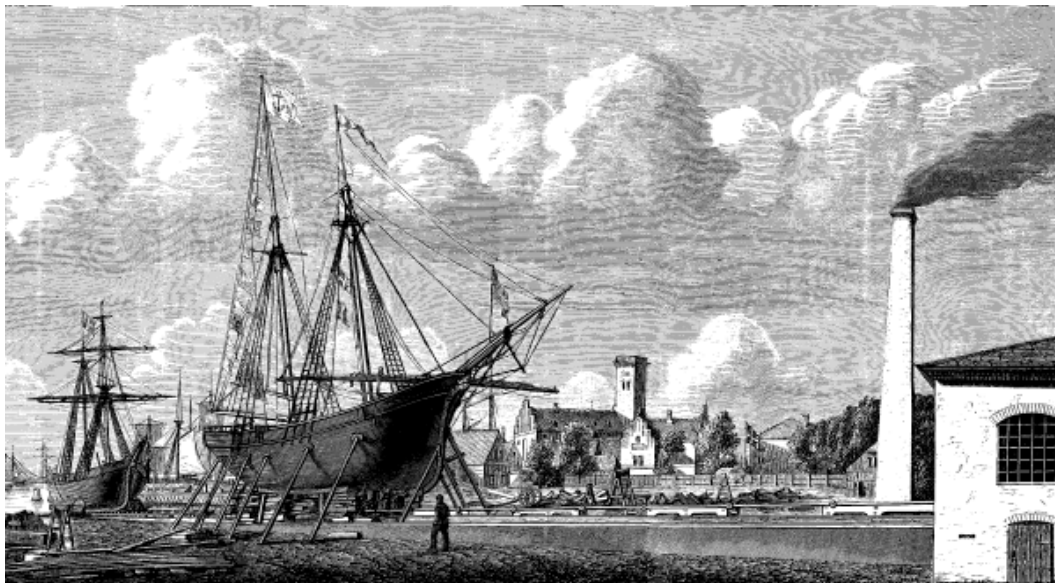
Schierbeck løste borgerbrev som købmand 9.5.1811 - formentlig i sammenhæng med at han i oktober 1809 var indtrådt i firmaet Louise salig Holms Enke. 4.12.1827 løste han borgerbrev som skipperhusholder. Han var endvidere major ved det borgerlige artilleri. Han døde 1.8.1846.

P. Chr. Schierbeck's virksomhed blev fortsat frem til 1857, hvor Sundtolden blev afskaffet. Én af sønnerne - *Christian Schierbeck* - etablerede egen virksomhed i Helsingør, mens en anden - *Julius Frederik Schierbeck* - etablerede sig i Amaliegade 41 i København. Den ældste søn - *Niels Peter Schierbeck* - blev jurist, toldinspektør, siden overtoldinspektør - og etatsråd; han døde 1860. En søn blev kommandør i Marinen - og en datter gift med én.

Peder Dørslund løste året efter borgerbrev som hosekræmmer i København²³. Han var kommet fra Dørslund i Brande sogn, hvor han blev født 25. oktober 1770.

Hans kone *Marie Kirstine Olling* (f. 1785) var datter af hosekræmmer *Peder Nielsen Olling*, født 23. marts 1757 i Olling i Assing sogn, Ringkøbing amt. Hun kom i huset hos *Niels* og *Johanne Simmelkiær* (sidstnævnte var født *Olling* og faster til hende) og var ved brylluppet kun 17 år²⁴.

Peder Nielsen Olling blev gift 24. juli 1783 i København med *Katrine*

Træsnit af ophalingsbeddingen i Helsingør; på det forreste skib er den egentlige rigning ved at blive taget ned - mens master, vanter og stag står tilbage. Beddingen blev taget i brug i 1863. Til højre ses Skt. Olai Kirke. Kirken fik først sit nuværende spir i 1897/1898; det gamle spir fra begyndelsen af 1600-tallet - »Helsingørs Jomfru« var styrtet ned under et stormvejr i 1736. Træsnittet er fra »Illustreret Tidende«, 1864. Oplysninger i »148 danske bykirker«, København 1974.

Borgaard, en hosekræmmerdatter født 26. januar 1752, død 22. aug. 1800. Selv døde han 22. april 1797.

Peder Dørslund løste i 1814 nyt borgerbrev som silke- og klædekræmmer og blev efterhånden en velhavende mand.

²³ Måske er der tale om en ændring af et tidligere borgerbrev?

²⁴ Senere gjorde *Maren Dørslund* født *Olling* gengæld over for sin faster, for hun tog hende til sig i sit og *Peder Dørslund*'s hus i København. *Faster Johanne* døde i august 1847 uden at efterlade sig noget.

Dørslund's testamenter

I 1819 da ægteparret *Dørslund* blev klar over, at de næppe ville få børn, oprettede de et testamente til fordel for hinanden:

Naar een af os ved Døden afgaar, skal den længstlevende være den først afdødes eneste Arving og beholde det hele fælles Bo som sin Eiendom uden Paatale af den Afdødes Arvinger.

Skulle den længstlevende finde forgodt at inklade sig i nyt Ægteskab, skal den først afdødes Arvinger være ganske og for bestandig udelukkede og ikke have Ret til at gjøre Fordring paa det allermindeste. Det tillades den længstlevende at oprette et andet Testamente, hvorved dette ganske hæves og tilintetgjøres.

I 1853 - koleraåret - fik ægteparret det gamle testamente fra 1819 ophævet og oprettede et nyt, hvorefter deres plejedatter - *Christine Caroline Lund* født *Grentzmann* - skulle være deres universalarving. Man må formode, at der har været et godt forhold mellem dem og hende også efter, at hun var flyttet hjemmefra og blevet gift.

I tilfælde af hendes død skulle hendes ægtemand *Niels Peter Lund* være deres arving. Dog skulle der ikke disponeres over 9.000 rdl.²⁵, hvoraf renterne skulle tilfalde *Maren Dørslund's* bror, *Jens Borggaard Olling*, så længe han levede. *Jens Borggaard Olling* arbejdede som svend hos *Dørslund* og boede hos ham og *Maren*.

Skulle *han* dø før længstlevende af ægteparret *Dørslund*, skulle de 9.000 rdl. fordeles med 5.400 rdl. til skomagermester *Ferdinand Grentzmann* og 3.600 rdl. til *mechanicus*²⁶ *Carl Grentzmann*, eller - hvis de var døde - til deres børn i lige lodder.

Var *Dørslund'*erne og *Grentzmann'*erne ikke »officielt« eller biologisk i familie, opførte de sig på mange måder, som om de var.

Nedenfor aftrykkes det oprindelige testamente - med de senere ændringer - i en afskrift fra 1853.

Dokumentet er skrevet på datidens »folioark«. (Teksten gengives en smule formindsket).

²⁵ Som nævnt andetsteds var årslønnen for en general dengang 9 - 10.,000 rdl.

²⁶ En *mechanicus* var en maskinkonstruktør eller instrumentmager; ofte én der ejede en mekanisk virksomhed.

I 1857 den 24. november døde fhv, silke- og klædekræmmer *Peder Pedersen Dørslund* 87 år gammel, i 1864 d. 19. september hans svoger *Jens Borgaard Olling*, og i 1866 d. 28. oktober *Maren Kierstine Dørslund* født *Olling*. Hun blev begravet ved siden af sin mand på Assistens Kirkegård den 4. november.

Det var en stor arv og et stort indbo, som *Niels Peter Lund* eller rettere hans kone *Christine Caroline* arvede. Beløbet blev på 24.600 rdl, hvoraf dog - som fortalt s. 49 - de 9.000 var båndlagt til *Christine Caroline's* to brødre, *Carl* og *Ferdinand Grentzmann*.

Niels Peter Lund anmodede dog skifteretten om, at det blev ordnet således, at de 9.000 rdl. forhøjedes med 1.000 rdl. til udredning af arveafgifter, således at der til ham og hans kone »kun« skulle udbetales 14.600 rdl.

Skjæmpel. N°. 6. En Rigsbank dater 12 St. November:

Anders Haase. Betales med 1/2 Sed mere.

for Løn paa 500 til 1000

Red. R. V. mel.

1819.

Hjert. Ehbæm.

Da vi underskrevne agte Salk Peder Pedersen
Dorsteind og Maren Kirstine Dorsteind fød
Olling ikke have Lønservinge, saa opseth vi hermed i
Lønserving af Hans Kongelig Majestæts allenaadigste Kæmpen. følgende
Testamente: Naar en af os ved Døden afgaar, skal den længstlevende være
den først afdødes eneste Arving og beholde det hele paa sit Rø som sin Løn,
saa uden Paatale af den Afdødes Arvinge. Skulle den længstlevende først
forpakt at indlade sig i nyt Gæstskab, skal den først afdødes Arvinge være
ganske og for bestandig udelukkende og ikke have ret til at gjøre Fordeling
paa det almindelige. Det tillades den længstlevende at opseth et andet
Testamente, hvorud dette ganske haves og tilstedes; men, skulle den
længstlevende ved Døden afgaae og ikke have indlæst sig i nyt Gæstskab
og heller ikke have opsetth nogen anden Testamente, skal den efterdøde der
sinde deles imellem Begge vores Arvinge efter Løven.

Dette vort Testamente haves vi fornaaet Hr. Jens Birgmar Olling
og Anders Hildt til at underskrive som Vittensheds Vidner.

Kjøbenhavn d: 2° April 1819

P. Dorsteind. M. K. Dorsteind.
(L. S.)

Til Vittenshed.

A. Hildt J. P. Olling
(L. S.) (L. S.)

Nuno 1819 d: 13° Martz sammenkomde paa Notariatskontoret for mig Uen-
danskene Gættseke Hans Oken Notarius Publicus Pignus i denne
Kongelige Radværtsstad Kjøbenhavn Arv. Peder Pedersen Dorsteind f. Ehbæ-
m og Lønservingen hvi i Løden og hvi Maren Kirstine Maren Kirstine
Dorsteind fød Olling og uklarode efter loovist Identitet med fuldkommen Ande.

krafter, at de respektive egenhændige havee underskrevet og med deres
felles Segl fornyet forestaaende Testament, og at de antihævede sam-
mes Indhold i enhver Henseende. Dets til Bekræftelse undermin
Kraand og Segl med Landetssegel. Actum præs. test. Fr. Guad. 83
J. Thunides Hævide ut supra

G. H. Olsen. Nat. Pøb.

(L. S.)

Der Gylger Afgiftene
1de ~~1/2~~ 1/2 Rigsd.
fem Mark fire Sk.
Solv. Olsen.

Dette Testamente er afhaent og aldeles tilintetgjort med andet Testament
af 23 Juli 1653. Testens

P. Dörstend

V. Fordunk den 17de, af Guds Naade, Kung til Danmark, de Vender og
Gottens, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormen, Ditmarsken, Lauenborg og Al-
denborg. Gjere villerigt: At efter sin huss Os allernaadigaiget er bleuen en
søgt og bekiert Vor allernaadigaiget Confirmatioen paa det 17de og 18de Kæm-
mes Peter Dörstend og Kristian Maria Gyntice Dörstend først Olling
af Vor Kungl. Residensstad Kjøbenhavn under 2de April 1814 og herud
in originali beftede Testament, hvoraf indhaent en liggly deude en
vidfæret Gjenpart, saa ville vi saa frunt fornaadige Lytefolk sig ingen
Bøin el. Lusarvinge smatte eft. lade, dette Testament, icke etis And, Olla-
rider og Perstet, saal. enen det her findes, allernaadigaiget hucus Confirment
og stadfæstet, ligesom vi og hucus Confirment og stadfæstet samme, dag
6de og 10de Pruz, samt al anders tilhæmmende Saafalls Røthighed, alle
Maader uforkæret. Forlydende alle og uhaer inuod det, enen forættat
Belales med 1/2 R. og 1/2 Solv. Indvirkeligt Linnemærke 6 R. og 2 Mk. ved Solv.

Ranne.

staves, Hinder at gjøre. Givet: Vor Kancellij, Residentstretad Kjøbenhavn
den 12de April 1823.

Vider: Vort Kancellij, Seigl.
(L. S.)

Efter Hans Kancellij Majestets almindeligt Befaling

Haas.

Cald. Maaned. Præst. Larsen Schramkjæld
Larsen Tisker.

Confirmation paa et Testament afstedt under 2de April 1819 imellem
Leth- og Klædtkrammer Peder Døstved og Hustru Marie Kristine Døstved
fød Olling af Kjøbenhavn.

Hei. p. 4de Klasse N. 7.

3 Ryp. 48 Sk.

1823.

I Continuation af det af os underskrevne
Oplyselse Peder Pederson Døstved, forhen Leth-
og Klædtkrammer og Hustru Marie Kristine Døstved fød Olling, der ikke haar
Børn el. Leevængs under 2de April 1819 og 12de April 1823 kjf. end
Testam., hvorefter den Leevængs af os skal være den Leevængs af os
eneste Arving, bestemte vi hermed, at naar den Leevængs af os
Døden afgaar, uden at efterlade sig nogen testamentarisk Disposition, skal
vor Priedatter Christiane Caroline Lund fød Grevskmann, i Optækel
med Leths paa Hans Kof. Høved Anspirands Ferdinand, Niels, Peter
Lund, el. hvis huns skulle være afgaaret i Tiden for den Leevængs
af os, og hendes fornavnede Mand om at være hendes, da han, naar
vor Unionsforordning, og saal. vdr. Skiftetters Møllekæmst kunne til.
træde vort Øs, dog saal. at de ikke erhvilde fuldkommen Disposition
set over Pacts Lunde, forinden nævnte Testaments forlyst
and Anledning fra Kjøbens Magistrat for Lidlevæng i Kjøbenhavn den
forlystet af 9000rd, kjf. 4de Olling, skrive N. Tordenskjold Rysk.

dales i kongelige 4te rentebærende Obligationer. Af disse kong. Obligations lydende tilhæmmes paa 9000 R. skal vor Broder og Svoger Jens Borggaard Olling tilfælde Rentens ~~de~~ saa længe, han lever, og skal Renten fra den Termin, der gaaes udsendt forud for den Langest Levedes Død, tilfælde hans.

Benævnte Rente skal fra Anføringsåret indbetales ham i hus af Aarits sød. Terminer, og skal der prærent tages af hans kasse, foruden ogsaa regnskabsbetalt Dispensation over den, ligesaa godt som der i den skal kunne afbetines Aarst. Forrentning for søgtes Gjæld.

Skulde benævnte Jens Borggaard Olling med afqvæst ved Døden for den Langestlevende af os, skulle disse 9000 R. i kong. Obligation med Renten fra den Termin, der gaaes udsendt forud for den Langestlevendes Død, af vor Universalsæviing indbetales til Skiftekommissionæren her i Staden, og tilfalder de heraf 5400 R., skienes Tre Tusinde og Firs Hundrede Rigsbankdaler i kong. Obligationer Skannegemeester Ferdinand Grønt, manns ud den af os Langestlevendes Død ilue udsende Børne et. Læsarviing i lige Lødder uden Hænger til Hjemsforlygel og saaledes, at Børnene tager den Lød, som vilde være tilfaldet dem af de Lødder. —

og 3000 R., skienes Tre Tusinde Sex Hundrede Rigsbankdaler i kongelige Obligationer Mechanicus Carl Grøntmanns med deraf os Langestlevendes Død ilue udsende Børne et. Læsarviing i lige Lødder uden Hjemsforlygel og saal., at Børnene tilfælde den Lød, som vilde være tilfaldet dem af de Lødder. —

Ansaftningen af disse 9000 R. skulle indledes af vor Universalsæviing der kong. betales Testamentets Anstæftning efter Lovden 21de Mai 1845, hvorimod Skifteansæftningerne skulle læses af Rentens af Capstalen

Laafrent Jens Borggaard Olling under den Langestlevende af

as, skulle af de foramløste 9000° i kgl. Obl. med hans Døds til fulde
de Kammermester Ferdinand Grentemanns med J. B. Ollings ^{Døds} til sine udelte
sunde Børn el. Læsninger, i lige Lødder som ansees bestemt 5400°.
i kgl. Obl. med Renten fra hans Dødsdag, og Mecklenburgs Carl Grentemanns
med J. B. Ollings Døds til sine udelte Børn el. Læsninger
i lige Lødder som ansees bestemt 3600° i kgl. Obligationer med Renten
fra hans Dødsdag.

Skulle den Langstlevede af os aarlige saavel ved foruvedte Pater
Datter Christiane Caroline hendes sønnes hustru, skal M^r hendes en
efterskade os en med Udtagelsen af foruvedte 9000° i kgl. Obligationer,
hvorefter forholdes som ansees bestemt, til fordel foruvedte Niels
Peters Lunds Børn el. Læsninger.

Ved nærværende Codicil er saaledes bestemt, at foruvedte Testaments af 24de April 1814 om, at naar den Langstlevede af os med
Døden af os vilde at have indbragt sig i nyt Olykke og uden at have
oprettet noget andet Testamente, den efterskade som den skal deles
imellem begge Arvinger efter Loven, ansees.

Til Bekræftelse heraf er i Anseende af Notarius Publicus egenhændig underskrevet sammenside med Codicil-Testamente.

Kjøbenhavn d. 25 Febr. 1853.

Det bekræftes, at hvis den Langstlevede af os efterskade nogen testamentarisk
Disposition, skal saadant end Bestyring heraf blive
annuleret. D. u. s.

Peder Pedersen Børslund

Maren Gyntine Børslund

(for Olling, med saak. Pater)

Lars Idensbitte

O. Pedersen

O. P. Sørensen

Alle- og Kancellisamen.

Niels Peter Lund's avancement - og død

På det tidspunkt, hvor arvesagen blev afsluttet i 1867, var *Niels Peter Lund* palæforvalter og kammerassessor for *Arveprinsesse Caroline* og boede med sin familie i sidebygningen til hendes palæ, Norgesgade 40²⁷.

I 1862 var han blevet fourér, i 1863 - samme år som *Arveprins Ferdinand* døde - avancerede han til palæforvalter - og i 1865 blev han af *Kong Chr. 9.* udnævnt til kammerassessor »*hos hendes kongelige Høihed Arveprinsesse Caroline med Rang i 9de Klasse Nr. 2 efter Rangforordningen*«.

Det blev højdepunktet i hans liv.

Palæforvalter var han til 1869 hvor han måtte fratræde stillingen på grund af sygdom. Han led af sukkersyge²⁸, og det førte til at han døde kort efter, den 1. januar 1870.

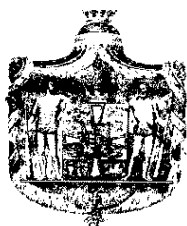
Palæforvalter Lund.

Caroline Christine Lund født Grentzmann.
Palæforvalter Lund's 2' kone.

²⁷ Norgesgade hedder i dag Bredgade. Norgesgade bruges i stedet om en gade på Amager.

²⁸ Da *Arveprinsesse Caroline's* svoger - *Hertug Carl* - blev syg og skulle på kurophold, sagde hun temmelig bramfrit, som det var hendes natur: »*Vist er han syg! Han er jo sukkerpisser, og når man har den sygdom, så har man fire måneder at leve i*«. Jf. *Bo Bramsen: »Ferdinand og Caroline*«, 2. udgave, København 1969, s. 319.

Vi Christian den Tiende,

af Guds Naade Konge til Danmark, de
Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten,
Stormarn, Ditmarsken, Lauborg og Oldenburg,

Gjøre vitterligt: *M. M. allmøndelig udsigt for*

*og indseende, ligesom og fremmedværende
og indseende Patentpændellens og Lønningsfor
spændes kongelige Hofråd, Kongenindføjer
Caroline, Leffertelig Niels Peter Lund,
tilsted mens den Rammenspropand
Kong i 9de Klasse N. D. af den Kongen
indtægten.*

*De af det som mens de, som sin mætte
Jern og Røng, hør og lydig, fulde Rigets
Lønningstjen, med Kjøphavn og Kjøbenhavn
afgjeld og Afgift, som den som ulla
mændigt som mætte, Kongen mætte som,*

*Alle Rammenspropand med den Gud, som den som
allmøndelig udsigt for
afgjeld og Afgift, som den som ulla
mændigt som mætte, Kongen mætte som,
Christian*

Niels Peter Lund's bestalling fra 28.10.1865. Nedfotograferet og redigeret sammen til én side.

I »Berlingske Tidende« d. 4. januar 1870 kunne man læse:

Løverdagen den 1ste Januari Kl. 6½ hensov i en Alder af 65½ Aar min inderlig kjære Mand Kammerassessor Niels Peter Lund, forhenværende Palaisforvalter hos Hds. Kgl. H. Arveprinsesse Caroline, hvilket sørgeligst meddeles fraværende Slægt og Venner paa egne og Børns Vegne.

Caroline Lund født Grentzmann

Begravelsen fandt sted lørdag d. 8. jan. kl. 12 fra Garnisons Kirke og herfra til Holmens Kirkegård. - Indtil 1961 kunne man på kirkegården finde N.P. Lund's familiegravsted.

Indbefalden af 20de L. M. Jan Gentes
Kongelige Gjæst Kammerassessor, Jan 1ste
Februar J. A. at mig, bevilget Dem en særlig
Pension af 120 Rdl., der vil blive Dem i
helt af Gjæstammeres Hofkøje, uden maanedlig
eller kvartaliter, efter som De maatte
sige det.
Hvordan jeg ikke indtænder for at med-
dele Dem Uventetning.

Kjøbenhavn, Kammerassessorens Palais den 21de Januar 1870.

W. Brömeling

Caroline Lund forblev ifølge testamente siddende i uskiftet bo, og Arveprinsessen bevilgede hende en supplerende pension på 120 rdl. årlig, et lille

beløb kunne man synes, men sandsynligvis fik hun desuden en pension fra »Enkekassen«, og heldigvis havde hun en betydelig formue.

8 år sad *Caroline Lund* enke. Hun døde 74 år gammel 19. august 1878 - nogle år før *Arveprinsessen* som døde i marts 1881 - og blev begravet ved siden af sin mand på Holmens Kirkegård.

Niels Peter Lund og Anne Marie Lund's børn

Som man vil se er der nogle af børnene, der sandsynligvis er opkaldt efter herskabet, nemlig 1. *Ferdinand*, 2. *Caroline* og 4. *Fernande*. Alle børnene - også døtrene - kom godt i vej med uddannelse og arbejde; én af sønnerne døde dog som helt ung. Hele tre blev telegrafister.

1. *Carl Peter Ferdinand Lund*, født 18. april 1833 i København. Han gik til søs. Fik styrmandspatent, sejlede dernæst i 2 år som 2. styrmand. Rejste til Amerika og var i 3 år overstyrmand på amerikanske skibe, særlig sejl-paketter.

På reserveofficersskole i Danmark 1863 med udnævnelse 7. december samme år. Gjorde tjeneste på skruelinjeskibet »Skjold« i 1864 med afsked 1. december samme år. Ansat i D.F.D.S. 1867 som førstestyrmand. Skibsfører fra 1872, først på »Thy«.

Sejlede mange år med Amerikabådene. Død 27. oktober 1891.

Han blev gift med sin kusine, *Caroline Christine Lund* født *Grentzmann*, der var født 9. oktober 1842. Hun var datter af skomagermester *Ferdinand Grentzmann* og *Karen Grentzmann* født *Bøyesen*.

Parret havde to børn, der udvandrede til Amerika, hvortil moderen også rejste efter mandens død.

2. *Caroline Marie Magdalene Lund* gift *Ishøy*, født 25. november 1834. Læs om hende i kapitel 1.

3. *Ernst Sophus Christian Lund*, født 27. maj 1836. Var volontør - dvs. elev - da han døde 26. maj 1853, kun 16 år gammel. Formentlig havde han fået kolera.

4. *Fernande Kirstine Sophie Lund*, født 19. november 1837. Hun var som ung telegrafist. Hun blev 1. januar 1870 - samme dag som hendes fader døde - i Slotskirken - gift med *Frederik Carl Christian Ishøy*, født i Marstal 17. januar 1845, død i København 4. juni 1918.

Han, som var broder til *Caroline Lund's* mand, *Johan Andreas Ishøy*, var styrmand, blev siden navigationsskolelærer og var også opfinder.

Ægteparret fik 4 børn. *Sophie Ishøy* døde i 1893. Læs om parret i »*Slægten Ishøy*«.

5. *Frederik Nicolai Lund*, født 5. januar 1839 i København og død sammesteds 28. juni 1900.

Han blev telegrafist og blev senere materielforvalter ved Statstelegraften.

(*Fernande Kirstine*) *Sophie Ishøy* født *Lund*

Han var gift med *Tecla Marie Wilhelmine* født *Andersen*. Hun døde 8. december 1908. Der var ingen børn i ægteskabet.

6. *Peter Dørslund Lund*, født 26. april 1841 i København. Han var opkaldt efter familiens velgører, *Peter Dørslund*. Han gik i »*Melchior's Borgerskole*« og kom efter konfirmationen ud på landet til en af faderens bekendte. Her fik han mere og mere lyst til landvæsenet, uddannede sig derfor til landmand - og blev forvalter. Fra 1860 til -63 var han avlsforvalter på gården »*Pederslyst*« ved Holstebro.

Den 4. november 1862 meldte han sig - 21 år gammel - på sessionen i Holstebro og blev udskrevet som infanterist for året 1863. Han søgte om at komme på reserveofficersaspirantskolen, fik sin ansøgning bevilget og gennemgik uddannelsen på Landkadetakademiet fra februar til oktober 1863.

Han blev udnævnt til sekondløjtnant i infanteriets krigsreserve og blev overført til 9. infanteri bataljon. Så kom krigen i 1864. På tilbagetoget fra Dannevirke blev han 6. februar ved Sankelmark ramt af en granat og dræbt; han var da knap 23 år. En mand fra Flensborg kom efter kampen ud til valpladsen og fandt liget af ham - aldeles udplyndret; han havde kun benklæderne på. Liget blev ført til Flensborg, blev fotograferet og på den måde genkendt.

Sammen med mange andre faldne fra de hårde kampe blev han begravet i en stor høj på Flensborg Kirkegård, hvor man kan se en marmorplade med hans navn og årstallet.

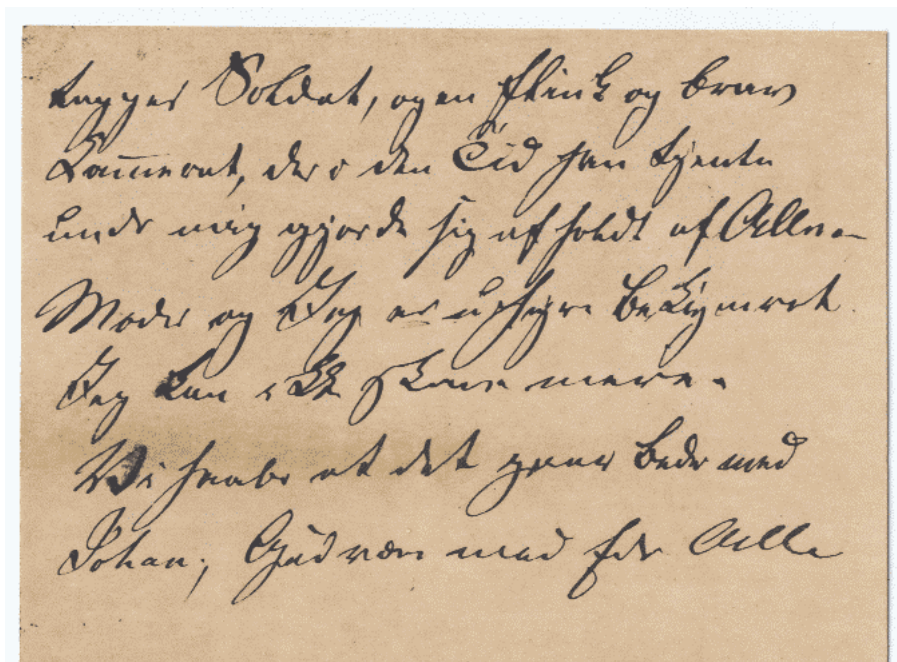
Hans fader - Niels Peter Lund - måtte skrive til Peter's søskende den triste meddelelse om deres broders død.

Kiøbenhavn d. 11. Februari 1864.

Zion Værn!

Med dybt Sorg og Smerte, uventet
Meddelelse for den forlyttelige Eidsend
at vor søn Peter, som af langt Tid
er falden for en dramatiske sygdom
Smerter, og det med et smerteligt
Dag først som den for den Capitain
Prestad jeg forrest faldt med den for
Slesborg d. 8. Februari 1864

Det er en tung og sorgelig Pligt, jeg udfylder
at jeg med det som den søn, at den
Søn, de som med mig Compagni, dertil
Dødsfaldet for en smertelig Gennemgange
den B: som den som den for Slesborg
Slesborg, de den som den faldt, som den
at den som den som den som den, som den
af den som den som den som den, som den

Om *Peter Dørslund Lund*, se også tillægget bagest i hæftet, s. 85.

Elisabeth Böttiger født Lund

Peter Andreas Böttiger

7. *Johanne Kirstine Elisabeth Lund*, født 30. september 1842 i København. Også hun var som ung telegrafist, og blev så i Slotskirken d. 8. maj 1869 viet til handelsagent *Peter Andreas Böttiger*. Han blev født i Roskilde 25. november 1842 som søn af skomager og politibetjent *Peter Andreas Böttiger*

og *Ane Elisabeth* født *Feigh*. Forlovere ved brylluppet var *Elisabeth's* bror og far, *C.F. Lund* og kammerassessor *Lund*.

Peter Andreas Bøttiger blev grosserer og ret velhavende. Han døde i København 1. august 1922. Da var *Lise*, som hun blev kaldt, allerede død. Hun døde 8. april 1920. Ægteparret blev begravet på Assistens Kirkegård i Dørslund's familiegravsted (se det følgende brev).

Parret fik flere børn, og der er efterslægt.

Elisabeth Bøttiger med døtrene *Ellen* og *Tecla*.

Brev fra *Rigmor Bøttiger*

På de følgende sider aftrykkes et brev fra *Rigmor Bøttiger* i Svendborg. Det er dateret 5.7.1962. I brevet gives en række oplysninger - og en lille 'historie' om *palæforvalter Lund*.

Årrederberg D: 9/7 62.

Hare meddelare bei Mjgind.

Fjg skal nu prøve at besvare Heres brev.
Besvare har jeg indet medhævet og
"Hind-siden". Min farfar (pastor Hans
"Pålliger") har indarbejdet en stautale
for mine søster og mig, med det en
"Pålliger-siden".

Had jeg har af oplysninger en frem-
komme gennem samtale med min
86 årige mor. Hun har dog aldrig kendt
sin morfædter.

Påfarvalter, kammermand Niels
Peters Hind en vist begyndt som søn.
Han var gift 2 gange med 2 søster
Grete 2 man, der ene hed Marie og var
vist mor til alle 7 børn.

2 af børnene faldt i krigen 1864.

Min mor var Johanne Kirstine Elisabeth
Hind. f. 20/9 1812 + 8/4 1920 blev 8/5-1869 gift

med Peter Andreas Pälliger (Handelsagent
Græsevej, foreningsbestyrer)
Sofie Lunde g. m. Frederik Schøn
Caroline Lunde kaldet Lunc g. m. en Schøn
fra Mæstald.
Carl Lunde g. m. en Jacobson fra Aukhold
Frederik Lunde g. m. Teela Andersen

Palafarvallerens fædredes hustru
(hvad jeg ikke forstår) og gift med en Olling.
På ^{min} mors og mormors gravsted på Assens
kirkegård, var der stene med mormors
hustru og Olling. Såvidt jeg ved en
gravsted slægt.

Da Niels Peter Lunde blev palafarvaller
fik hans kone titel af frie og datterne
af frihed, ligesom han kom i rang for
ordningerne.

Han var en kræsigt herre. Mormor
havde fortalt mig om, han i datterens
fødselsstid var et. var 33, rejste sig
og sagde: "God nat mine herre" hvorefter
efter han fulgte dem ned og læste
for dem.

Jeg er meget ked af, det er så
sparsomme oplysninger, jeg har

give Hver. I mit hjem har vi altid
haft hives fælde af gæster i familien,
vi har derfor kun en enkelt gang her
sagt morfar og morfar og derfor ikke
fæst bekendelse til familien i Høbenhavn.
Asla Kjørtan er den der haft mest
fæst bekendelse og bekendelse til "hinderne".

Da det er et muligt arbejde, de
har påtaget Hver, vil jeg hilses for Hver,
de må få nogle bedre oplysninger fra
anden hånd.

Min farfar brugte dage af sit alium
på arkiver i Odense, det var min onkel
mandens til have personalhistorie for
Veier-skeminge alle alle sogn (hans sidste
arbejde).

Med venlig hilsen
Pigmar Pölliger.

x) Jeg har p. Eks. aldrig hilst på dens far
hvorefter jeg kendte deres fæst.

Kapitel 3. *Caroline Ishøy's* bedsteforældre

Niels Peter Lunds* fader, *Peter Petersen

Niels Peter Lund's fader var som tidligere nævnt kgl. staldkarl *Peter*²⁹ *Petersen*, og om ham er der fundet følgende:

Han var fra Eggeslevmagle ved Skælskør, og i kirkebogen står:

Paa Marie Bebudelsesdag d. 25. Mar. 1765 havde Kusk paa Gjerdrup *Peder Nielsen* og Hustru *Karen Hansdatter* en Søn til Daaben - *Peder* kaldet.

Mads Ladefogeds Kone *Gjertrud Margrethe Mathiasdatter* paa Lyngbygaard bar Barnet, og *Niels Pedersens* Kone *Boel Pedersdatter* i Baaslunde stod hos.

Faderen *Peder Nielsen* var altså kusk på den store gård Gjerdrup. Han var blevet gift med *Karen Hansdatter* i 1761 og var da enkemand. Hun var datter af *Hans Villumsen* på Lyngbygård.

Peder Nielsen var søn af *Niels Pedersen*, der var gårdmand og bondefoged i Baaslunde. Han havde været gårdmand i 56 år på ét sted - og gift tre gange. Han døde i 1788, 80 år gammel.

Men tilbage til *Peter Petersen*. I 1780 blev han konfirmeret og rejste nogle år senere til København medbringende skudsmål og altergangsbevis udstedt d. 6. oktober 1782 af hr. *Faber*, præst i Eggeslevmagle. I 1798 er han blevet rideknægt hos generaladjutant *Kirchhoff*, og d. 6. november dette år blev han under navnet *Peder Pedersen Lund* gift med *Magdalene Elisabeth Weimeier* i Holmens Kirke.

I kirkebogen står, at hun har fremvist konfirmationsbevis udstedt af hr. pastor *Chemnitz* dateret 30. september 1781 (hvad der tyder på at hun er født omkring 1767). *Chemnitz* var tysk sognepræst ved Garnisons Kirke. Forlovere for parret var for ham generaladjutant *Kirchhoff* og for hende spækhøker *A. Rasmussen* boende i guldsmed *Holm's* kælder.

²⁹ I København brugtes stavemåden *Peter*, i Sydsjælland *Peder*.

Måske var *Magdalene Elisabeth Weimeyer* datter af *Frantz Weimeir* »catolisk Soldat ved v.d. Maase's Comp.«³⁰, der 11. september 1760 blev gift i Garnisons Kirke med den reformerte *Elisabeth Arnolds Witwe*³¹.

Da der i 1762 blev udskrevet ekstraskat, fandt man boende på Kongens Nytorv *Anna Elisabeth Weimeier* med to børn - vel fra hendes første ægteskab med soldaten Arnold.

Børnene var *Marie Charlotte* på 11 år og *Johanne Marie Rachel* på 5 år.

Der står i folketællingen i 1801, at kgl. staldkarl *Peter Petersen* og hustru boede i Store Strandstræde nr. 112. Hustruen - *Magdalene Elisabeth* - blev angivet at være 33 år - hvad der bekræfter formodningen om at hun er født ca. 1767. Det står videre, at parret havde en tjenestepige, *Ane Nielsdatter*, på 44 år.

Den 20. marts 1800 havde parret haft en søn til dåb i Holmens Kirke. Han fik navnene *Andreas Nikolaj*, og blandt fadderne var generaladjutant *Kirchhoff*, som drengen blev opkaldt efter, og adjutant *Bülow* med flere. Drengen må være død spæd, da han ikke er med i folketællingen 1801.

Og i 1804 fik de sønnen, *Niels Peter Lund*, der blev *Caroline Ishøy's* fader.

Hvornår kgl. staldkarl *Peter Petersen* er død er ikke fundet, men det må være før 1832, hvor sønnen blev gift med *Anne Marie Grentzmann*, for han er ikke forlover ved brylluppet, hvad der ellers ville have været naturligt.

Derimod ved vi, at *Magdalene Elisabeth* født *Weimeyer*, der jo boede hos sønnen og svigerdatteren, døde 18. februar 1834 og blev begravet d. 23. februar. Hun døde af tæring (lungetuberkulose) på Almindeligt Hospital, 70 år gammel ifølge papirerne - men i så fald skulle hun være født 1764, og ikke ca. 1767 som ovenfor angivet.

- - -

Tilbage er nu at se på, hvor *Caroline Ishøy's* moder - *Anne Marie Grentzmann* - kom fra.

Vi ved allerede, at hun ved brylluppet med løber *Niels Peter Lund* har opgivet at være datter af skomagermester *Ernst Conrad Grentzmann*.

³⁰ *Frantz Weimeir* var formentlig professionel soldat, der var kommet hertil fra Tyskland.

³¹ Dvs. enken efter en vis *Arnold*, der sandsynligvis også var soldat af profession. Det står ikke klart om trosforholdene blev nævnt for dem begge, fordi *Frantz Weimeir* og *Elisabeth Arnolds Witwe* havde forskellig tro, eller om der var andre grunde.

Peder Madsen's Gang fotograferet fra Grønnegade kort før der skete nedrivninger og omlægninger i 1873-76; »Gangen« blev da erstattet med Ny Østergade. »Gangen« var et skummelt sted - og en »berygtet« gade; det vigtigste erhverv menes at have været prostitution. Der var stor sygelighed - ikke mindst som følge af tyfus; børnedødeligheden var ekstremt høj - omkring 3/4 af de nyfødte døde inden for det første år. I begyndelsen af 1800-tallet var der 26 køer i baghuset til nr. 7. Der var kostalde flere steder bag Voldene; brændevinsbrændere lod køerne æde bærmø, og fik til gengæld gødning, som kunne bruges som brændsel, og mælk der kunne sælges. Man kan læse nærmere om »Gangen« i bd. 4 i »København før og nu - og aldrig«, der blev redigeret af Bo Bramsen, og som udkom på Palle Fogtdals forlag i 1988. Bd. 4 er skrevet af Allan Tønnesen.

Ernst Conrad Grentzmann kom fra Holsten, måske fra egnen Vierländer³² - i nærheden af Hamborg - og har nok opholdt sig i København nogen tid, da han d. 24. januar 1783 i Trinitatis Kirke blev viet til *Else Christine Pedersen*.

Ved folketællingen i 1787 boede familien til leje i Borgergade 169 og anføres at bestå af:

Ernst Conrad Grentzmann, 37 år, i første ægteskab, skomagermester
Else Christine Pedersen, 25 år og
Georg Christian Grentzmann, 1 år.

Sønnen blev døbt 28. januar 1787, og han blev siden hen skomager som sin far.

Ved folketællingen i 1834 boede *Georg Christian Grentzmann* i Adelgade 265 med sin kone, *Inger Johanne Sophie født Olsen* og deres 5 børn.

I 1836 døde han af brystsyge (lungetuberkulose), 49 år gammel.

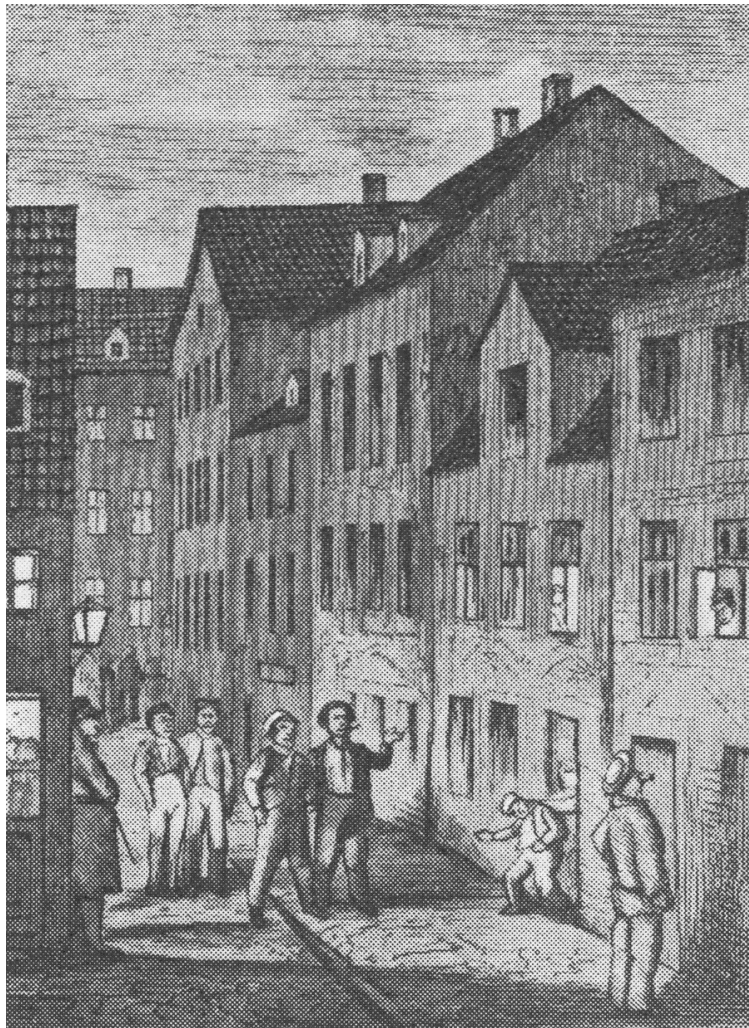
Denne familie synes ikke at have stået i forbindelse med børnene fra *Ernst Conrad Grentzmann's* 2. ægteskab, se nedenfor s. 74.

I *Ernst Conrad Grentzmann's* 1. ægteskab kom der i 1790 også en søn - med navnet *Hans Conrad* - men denne døde året efter af mæslinger, kun 3/4 år gammel.

På dette tidspunkt boede familien i Peders Madsen's Gang, der nu forlængst er forsvundet.

³² Da der i datterdatteren - *Caroline's* efterladenskaber - fandtes folkelivsbilleder fra denne egn. En onkel var flyttet til Hamborg - og det vides at 4 af hans børn har boet dér.

Moderen - *Else Christine Pedersen* døde her 14. marts 1792 af tæring (lungetuberkulose).

Gammel tegning af underhandlinger mellem herrer og damer i Peder Madsen's Gang. Tegningen er fundet i *Steffen Lindvald's* bog »I portenes skygge«, Stig Vendelkærs Forlag, København 1965.

Ny Østergade 2003.

Skifte i Store Regnegade

Seks år efter, d. 14. februar 1798, afholdtes der skifte i Store Regnegade 254 efter *Else Christine*, fordi manden, skomagermester *Ernst Conrad Grentzmann* ville indgå nyt ægteskab, og fordi sønnen, *Georg Christian* på 11 år, var arving efter sin moder.

Følgende effekter blev opnoteret, som giver et indtryk af, hvad et fattigt skomagerhjem dengang rummede:

Et Nürnbergerur i Kasse	vurderet til	4 rdl
Et Tebord	do	4 mk
Seks Stole og en liden ditto	do	6 rdl
En liden Dragkiste	do	1 rdl 2 mk
Et lidet Spejl	do	3 mk
En Topseng med Cattunomhæng ³³	do	3 rdl
Et Værkstedsbord og tre Stole	do	3 mk
Tyve Læster	do	2 mk 8 sk
En Hammer, en Knibtang og 3 Knive og 6 Syle	do	4 mk
Et Værkstedsbord	do	3 mk
Forskellige Stykker Læder	do	1 rdl
To Standsenge	do	1 rdl 2 mk
Fire gl. Dyner, 3 Puder og 2 par Blaagarnslagener	do	8 rdl
To gl. Tekedler	do	4 mk
En Morter med Støder og en liden Lygte	do	4 mk
En Tintepotte og 4 Teskeer	do	1 mk 8 sk
En Ildtang og Skuffe	do	2 mk 8 sk
En Kaffemølle og Tinlysestage	do	2 mk
Et Hakkebræt, et Spækbræt og en Kurv	do	2 mk
To smaa Fjerdinger ³⁴ og en Vandspand	do	1 mk 8 sk
Noget gl. Stentøj og Lerkar	do	1 mk
Forskelligt Bliktøj og noget gl. Børnetøj	do	12 sk

³³ *Cattun* var lærredsvævet bomuldsstof.

³⁴ *Fjerdinger* var beholdere.

Enkemanden sagde, at sengetøjet i først anførte seng var lejet. Han sagde endvidere, at han skyldte sin vært, spækhøker *Leerback*, et års leje på 40 rdl, og at han yderligere skyldte flere hundrede rigsdaler væk, hvilket hans svoger politibetjent *Fagerlin*, der var til stede som væрге for sønnen, kunne bevidne.

Skiftehandlingen sluttede med, at enkemanden blev siddende i boet.

Store flyttedag omkring 1860. På en sådan dag var der trængsel i Københavns gader. Nogle ledte efter noget bedre eller billigere. Andre var blevet hældt ud på grund af restance. Udsnit af tegning på Bymuseet.

Ernst Conrad Grentzmann og Else Marie Jørgensen

Den 18. april 1798 stod så - i Nikolaj Kirke - skomagemester *Ernst Conrad Grentzmann's* bryllup med den nye kone, *Else Marie Jørgensen*.

Ved folketællingen i 1801 boede familien i Store Grønnegade 254 og bestod af:

Ernst Conrad Grentzmann, 48 år, gift 2. gang, skomager

Else Marie Jørgensen, 29 år, hustru

Børn:

Georg Christian Grentzmann, 14 år, hans søn

Fælles børn:

Hans Christian Grentzmann 3 år

Carl Peter Grentzmann 1 år

Anne Sophie Grentzmann, 2 år

Med årene voksede børneflokket og følgende kendes:

1. *Hans Christian Grentzmann*, født 1. februar 1798, altså før forældrenes bryllup. Han blev døbt i Nikolaj Kirke.

Forunderligt nok kom han til at studere; var det mon silke- og klædekræmmer Peder Dørslund, der sørgede for dette? Han blev 15. juni 1820 exam.jur.³⁵ og kom derefter til Horsens, hvor han blev byfogedfuldmægtig.

Han døde ugift 21. december 1825 i Nyborg under besøg hos en ven. Ifølge testamente var jomfru *Karen Bording* - sammesteds - eneste arving.

2. *Anne Sophie Grentzmann*, født 19. maj 1799 i Store Grønnegade, døbt 9. juni i Nikolaj Kirke. Blev 23. november 1831 i Slotskirken gift med

³⁵ Exam.jur. = examinatus juris (eksamineret i jura). »*Salmonsens Konversations Leksikon*« skriver: »den latinske Betegnelse for den, der har bestaaet juridisk Eksamen for Ustuderede («dansk jur. Eksamen»)«. Denne uddannelse blev etableret omkring 1736 - se evt. nærmere i *Ole B. Thomsen: »Embedsstudiernes Universitet. En undersøgelse af Københavns universitets fundats af 1788 som grundlag for vores nuværende studiestruktur*«, bd. 1-2, Akademisk Forlag, København 1975, bd. 1, s. 221 ff.

kobbersmedemester *Peter Dreyer* på Brede ³⁶. Hun tjente da på Kongens Palæ.

Forlovere var *Peter Dreyer's* fader - kobbersmed *Hans Dreyer*, også på Brede - og silke- og klædekræmmer *Dørslund*.

Ved folketællingen i 1834 boede familien i et hus ved Brede Værk. Boende hos sig havde de en plejedatter, *Sophie Herring*, på 5 år, og den gamle enke-mand, *Hans Dreyer*, på 76 år.

Desuden var der to svende, en læredreng og en tjenestepige.

Ved den næste folketælling i 1840 var *Anne Sophie* født *Greutzmann* død, og *Peter Dreyer* blevet gift med *Sophie* født *Christensen*.

Af børn var der en søn *Hans Christian* på 3 år og plejedatteren *Sophie Herring* på 10 år. Endvidere boede konens søster *Hanne Christensen* på 22 år hos dem.

3. *Carl Peter Greutzmann*, født 7 juli 1800 i Store Grønnegade. Han blev som voksen mechanicus og rejste sandsynligvis til Tyskland. Han var død, da den store arvesag efter *Peder Dørslund* og hustru blev afsluttet i 1867.

Han var gift med *Louise Catherina* født *Møller*, der overlevede ham.

Følgende børn omtales i 1867, hvor arven til dem var på 3.192 rdl. til lige deling (dvs. at de hver især fik 532 rdl):

A. *Maria Louise Greutzmann* født 26. juni 1828. Gift med *Asmus Wøhlk*. I 1867 boende i Davenport i staten Iowa i Nordamerika.

B. *Louise Georgine Henriette Greutzmann* født 22. marts 1830. Gift med *Georg Ehrhard Julius Bergmann* i Hamborg.

C. *Georg Theodor Christopher Greutzmann*, født 14. oktober 1833, boende i Hamborg.

³⁶ Der har ligget vandmøller i Brede fra Middelalderen. I 1600-tallet blev der oprettet et krudtværk, men det blev efter ca. 50 år ombygget til produktion af kobbervarer (og senere også af messingvarer). En tid i 1800-tallet var virksomheden ejet af fhv. statsminister *Heinrich Ernst Schimmelmänn*. *Schimmelmänn* døde i 1831, og »Brede Werck« blev derefter - på en auktion - solgt til *Johan Carl Modeweg* og *Theodor Suhr*, som delte ejendommen mellem sig, og det var *Suhr* der fortsatte kobberwareproduktionen i bygningerne øst for Mølleåen, mens *Modeweg* producerede klædevarer. Se nærmere i *Peter Ottoson: »Brede Werck. Fabrik og Samfund«*, Nationalmuseet 1971, og *Jan Møller: »Mølleåen«*, Forlaget Cicero, 1992, især s. 86 ff. Det fremgår af *Møller's* bog, at man blandt andet fremstillede barselspotter, kobberkedler og æbleskivepander.

D. *Johann Georg Friedrich Grentzmann*, født 3. september 1842, boende i Hamborg.

E. *Christine Johanne Mathilde Grentzmann* født 23. november 1844, boende i Davenport (muligvis opholdt hun sig kun dér midlertidigt).

F. *Louise Henriette Maria Grentzmann* født 21. august 1850, boende i Hamborg.

Tilbage til skomager *Grentzmann's* børneflokk:

4. *Anne Marie Grentzmann*, født 1802 i København, død sammesteds 1849. *Caroline Ishøy's* mor. Der fortælles om hende i kapitel 2.

5. *Christine Caroline Grentzmann*, født 1804 i København, død sammesteds 1878. *Caroline Ishøy's* moster og stedmoder. Der fortælles også om hende i kapitel 2.

6. *Anna Elisabeth Grentzmann*, født 24. februar 1806, døbt 16. marts i Helligåndskirken, sandsynligvis død som barn.

7. *Ferdinand Grentzmann*, født 1810 i København. I 1836 d. 30. april blev han gift med *Karen* født *Bøyesen*. Begge var 25 år. Forlovere ved brylluppet var silke- og klædekræmmer *P. Dørslund* og værtshusholder *P. Mutzler*.

De ældste af deres børn blev født i København, de yngste på Amager. Familien flyttede ud til Kastrup Glasværk, hvor *Ferdinand Grentzmann* var skomagermester.

I 1853 døde *Karen Grentzmann* født *Bøyesen* af kolera d. 31. juli, og hun blev begravet d. 1. august i Tårnby. Den sommer døde mange af kolera - og relativt mange i Tårnby³⁷.

Mystisk nok blev *Karen Grentzmann* født *Bøyesen* omtalt som moderen til den yngste datter, *Marie Camilla*, der blev født den 13. juli 1857, dvs. 4 år efter *Karen Grentzmann's* død.

³⁷ I 1853 boede der i selve København ca. 130.000 og af disse døde 4.737 - eller 3-4 %. Tårnby var betydeligt hårdere ramt, for her døde 7-8 %. I alt døde i Danmark 6.688 på godt et halvt år. Se nærmere i »*Salmonsens's Konversations Leksikon*«, 2. udg., København 1923, s. 306 a.

Marie Camilla bliver døbt d. 6. september. Blandt fadderne er jomfru *Emilie Kissmeyer*, glasmager *Carl Kissmeyer* og *Adolph Ebert*.

Nogle år senere indføres i kirkebogen en erklæring fra *Kissmeyer* og *Ebert* om, at barnets moder i virkeligheden skulle være en *Marie Thors*, der havde ført hus for *Grentzmann*. Sandsynligheden taler for, at *Ferdinand Grentzmann* af én eller anden grund har bedt dem om at afgive denne erklæring.

Ikke desto mindre er *Karen Grentzmann* igen anført som moder, da *Camilla* i 1871 blev konfirmeret, så særlig god kontrol med fødte og døde har præsten ikke haft; måske har han brugt dåbsattesten - måske har han set gennem fingre med formalia for at hjælpe familien med, at *Camilla* kunne blive betragtet som ægtefødt.

Nogle år før, i 1867 arvede *Ferdinand Grentzmann's* børn 4.788 rdl. til lige deling - hvilket blev 798 rdl. til hver; måske har man allerede på dette tidspunkt besluttet sig for igen at anføre *Karen Grentzmann* som moder?

Børnene var:

A. *Conrad Peter Grentzmann*, født 10. august, 1836 i København. 1867 blikkenslager i Skien i Norge.

B. *Wilhelm Thorvald Emil Grentzmann*, født 12. november 1838 i København. Var i 1867 sømand og forhyret på fyrskibet ved Anholt.

Han bosatte sig siden på øen, og var inden da - i 1862 - blevet gift med *Karen Andersdatter*, født 1840, død 1926, datter af sognefoged *Anders Rasmussen* og *Maren Stephansdatter*.

Wilhelm Grentzmann blev købmand og i tillige 1882 brevsamler³⁸ med en årlig løn på 64 kr. Han døde i 1922.

Blandt hans nulevende efterkommere, som stadig har tilknytning til øen, er fhv. kommandør i Søværnet *Wilhelm Grentzmann*.

C. *Caroline Christine Grentzmann*, født 9. oktober 1842 i København. Hun blev gift med sin fætter *Carl Peter Ferdinand Lund* og rejste efter hans død i 1891 til Amerika, hvortil deres to børn allerede var udvandret.

D. *Hans Ferdinand Grentzmann*, født 22. januar 1845 i København. I 1867, da han arvede sine 798 rdl, var han skomagervend.

³⁸ Dvs. én der modtog breve til viderebesørgelse med postvæsenet. Der har næppe været tale om en meget tyngende bestilling.

Han døde 27. oktober 1921 og var da skomagemester i Nansensgade 78 i København. Han var gift med *Augusta Louise* [efternavn ukendt], der var født i Berlin 27. sept. 1852.

E. *Cathrine Marie Sophie Grentzmann*, født 7. marts 1847 i København. Boede i Skien i Norge hos sin broder i 1867, da hun arvede. Måske førte hun hus for ham?

F. *Niels Ludvig Bøyesen Grentzmann*, født 16. august 1850, død 30. september 1851.

G. *Niels Bøyesen Grentzmann*, født 15. september 1851 i Kastrup, Tårnby sogn, døbt 2. november. Han døde lille 10. august 1853, vel af kolera.

H. *Carl Valdemar Grentzmann*, født 18. november 1852. Døde 3 dage gammel.

I. *Marie Camilla Grentzmann*, født 13. juli 1857. Boede i 1867 hos sin fader skomager Ferdinand Grentzmann i Kastrup. Læs foran om hende.

Hvornår skomagemester *Ferdinand Grentzmann* er død er ikke fundet endnu, men det må være efter 1871, hvor Camilla blev konfirmeret.

Ernst Conrad Grentzmann's sidste år - og død

Og så tilbage til den første *Grentzmann*, holsteneren *Ernst Conrad Grentzmann*.

Da hans yngste søn, *Ferdinand*, blev født i 1810 var han oppe i tresserne - en gammel mand efter den tids forhold - og dog nåede han at blive over de firs.

I 1826, da han stadig arbejdede som skomager hos *Rasmus Rasmussen* i kælderen på »Kongens Palæ«, blev han en dag syg og ført til det nærliggende Kgl. Frederik's Hospital (nu Kunstindustrimuseet i Bredgade) og blev ved ankomsten konstateret »død af alderdom«. Det var den 10. juli; han blev begravet d. 13. på Assistens Kirkegård.

Dagen efter blev der afholdt skifte på afdødes bopæl, Gammel Mønt 148. Han har tilsyneladende levet adskilt fra sin 2' og meget yngre kone, *Else Marie Jørgensen*. Alene tilstede var værtinden, snedker *Pers'* kone, *Henriette Pers*, og hun er citeret for, at afdødes kone var »fraværende«, hvorved mentes, at hun ikke boede dér.

Boet var fattigt, og der blev registreret følgende:

1 gammel dragkiste, 1 bord, 1 gl. kommode, 3 stole, 1 Nürnberggur,
1 spejl, 1 gryde, 1 par spande, 1 seng med 2 dyner og 2 puder.

De mange børn omtales ikke, og om konen er der kun værtindens bemærkning.

»Københavnerseng« Nr. 170

Lad os slutte med det, der - foreløbig - er fundet om skomagerens enke, *Caroline Ishøy's* mormor.

I 1837 boede *Else Marie Grentzmann* født *Jørgensen* - i stiftelsen Vartov i Farvergade i København, en alderdomsstiftelse med rod i middelalderens Helligåndshus fra 1296. Hun havde »Københavnerseng Nr. 170«; måske var den købt til hende? Måske af *Peder Dørslund*?

Året efter, i 1838, døde hun d. 18. juli og blev begravet d. 23. på Assistens Kirkegård, Hun blev 68 år.

Ved sin død efterlod hun sig et lille bo, som stiftelsen overtog ifølge reglerne.

Boet bestod af følgende effekter:

2 dyner, 3 puder, 1 par lagener, 1 spejl, 1 bord, 2 stole, 1 skab, 1 stok, 1 kaffekedel, 1 trefod, 1 kaffemølle, 1 strygejern, 2 teskeer, 3 kopper, 1 lille dragkiste, 1 par sko, 2 kjoler, 1 frakke og forskellige småting.

Det var alt, hvad der var.

Afsluttende bemærkninger

Omregning fra rigsdaler til kroner?

Hvis man vil have en forestilling om værdien af de forskellige rigsdalerbeløb, der nævnes, ville det være rart, hvis man kunne omregne til nutidskroner, men det *kan* man ikke.

Forholdene i 1800-tallet og forholdene nu er så forskellige, at man må afstå fra en egentlig omregning. Dét man kan købe er forskelligt. Skatteforholdene er forskellige. Det offentliges størrelse og rolle er anderledes.

Dertil kommer, at værdien af en rigsdaler heller ikke var den samme hele tiden.

Hvad kan man så gøre?

Det fremgår af *Bo Bramsen's* bog om »*Ferdinand og Caroline*«, at årslønnen for én af de højest placerede embedsmænd på dén tid - en general - var omkring 10.000 rigsdaler. For sådanne 10.000 rdl. var man i stand til at føre en solid husholdning; man kunne have en ejendom, man kunne have en børneflokk, man kunne have slægtninge boende, man kunne have et vist folkehold, og man kunne have en ekvipage.

At *Ferdinand* ikke kunne holde hus for et sådant beløb, gør ikke beløbet lille - hans forbrug var *overordentligt stort*. Han efterlod sig en gæld, der svarede til 40 årslønninger på højeste niveau.

Kilder

Kirkebøger, folketællinger, vejvisere, skifteprotokoller, familiepapirer og -billeder. Forskellige bøger som er nævnt i noterne.

Marts 2003: Min ene søster, *Ellen Rantsén* født *Mygind*, og jeg selv. Min anden søster, *Dora Røpke* født *Mygind*, er afbildet på s. 16.

Tak

Tak til mine søstre, *Dora Røpke* og *Ellen Rantsén*, der har bistået på forskellig måde; *Ellen* bl.a. ved at læse korrektur.

Også tak til min gode ven *Bjørn Andersen*, som har stået for det tekniske, taget billeder, givet gode råd og kommentarer - og i en bog, han har arvet fra *sin* oldefar, fundet stykket om tilbagetoget fra Dannevirke og meddelelsen om *Peter Dørslund Lund's* triste død, se s. 85 ff.

Efterskrift

Denne lille undersøgelse af *Caroline Ishøy's* aner og af hendes efterkommere har ført vidt omkring - både i geografisk og i social henseende. Fra København til Marstal, Frederikshavn, Helsingør og Dannevirke. Fra høj til lav.

Også i 1800-tallet kunne der være stor forskel på mennesker, men på ejendommelig vis hang »tingene« sammen, og det ikke kun fordi man levede op og ned ad hinanden. København inden for de daværende volde var ikke stor. Man boede tæt, nogle i usle rønner lige over for det idylliske Rosenborg Slot.

Det er påfaldende, at man dengang tog sig af hinanden, først og fremmest af de nærmeste slægtninge - undertiden fordi man *ville*, og fordi begge »parter« havde fordel af det, undertiden fordi det var *nødvendigt*; nogle gange var der formentlig tale om en barmhjertighedsgerning. Nogle gange måtte man - som *Arveprins Ferdinand* - sørge for sine »illegitime« børn.

I dag kan man få problemer, når man bliver ældre, men vilkårene er dog i materiel og helbredsmæssig forstand væsentligt forbedrede. Dengang kunne man ikke stille meget op, når man blev syg af tæring (lungetuberkulose), eller når koleraen rasede - eller noget overhovedet, når man med alderen blev tunghør.

Det var i 1800-tallet ikke lige let at få arbejde, og en del måtte derfor flytte udenlands. Nogle af personerne i denne bog rejste til Norge, Tyskland og Amerika. Så mange som 300.000 danskere emigrerede i årene fra 1870 til 1914.

I nogle henseender var 1800-tallet måske en »rolig« periode, men helt så idyllisk har den ikke været. I begyndelsen af 1800-tallet var der krigene med England og bombningen af København, senere kom krigene i Sønderjylland - og nederlaget i 1864. Sidst men ikke mindst skal nævnes, at ledende kræfter i befolkningen i 1849 forlangte og skaffede sig en ny forfatning og dermed lagde grunden til dagens folkestyre.

- - -

Mit lønlige håb er, at yngre familiemedlemmer en dag vil få lyst til at føre arbejdet videre, for der er meget at finde, når man først kommer i gang - og der er stadigvæk mange løse ender, og en del der er gådefuldt.

- - -

Supplerende oplysninger og rettelser modtages gerne. De kan f.eks. sendes pr. e-mail til

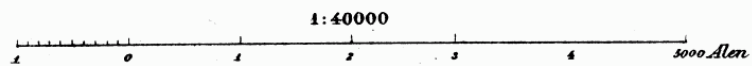
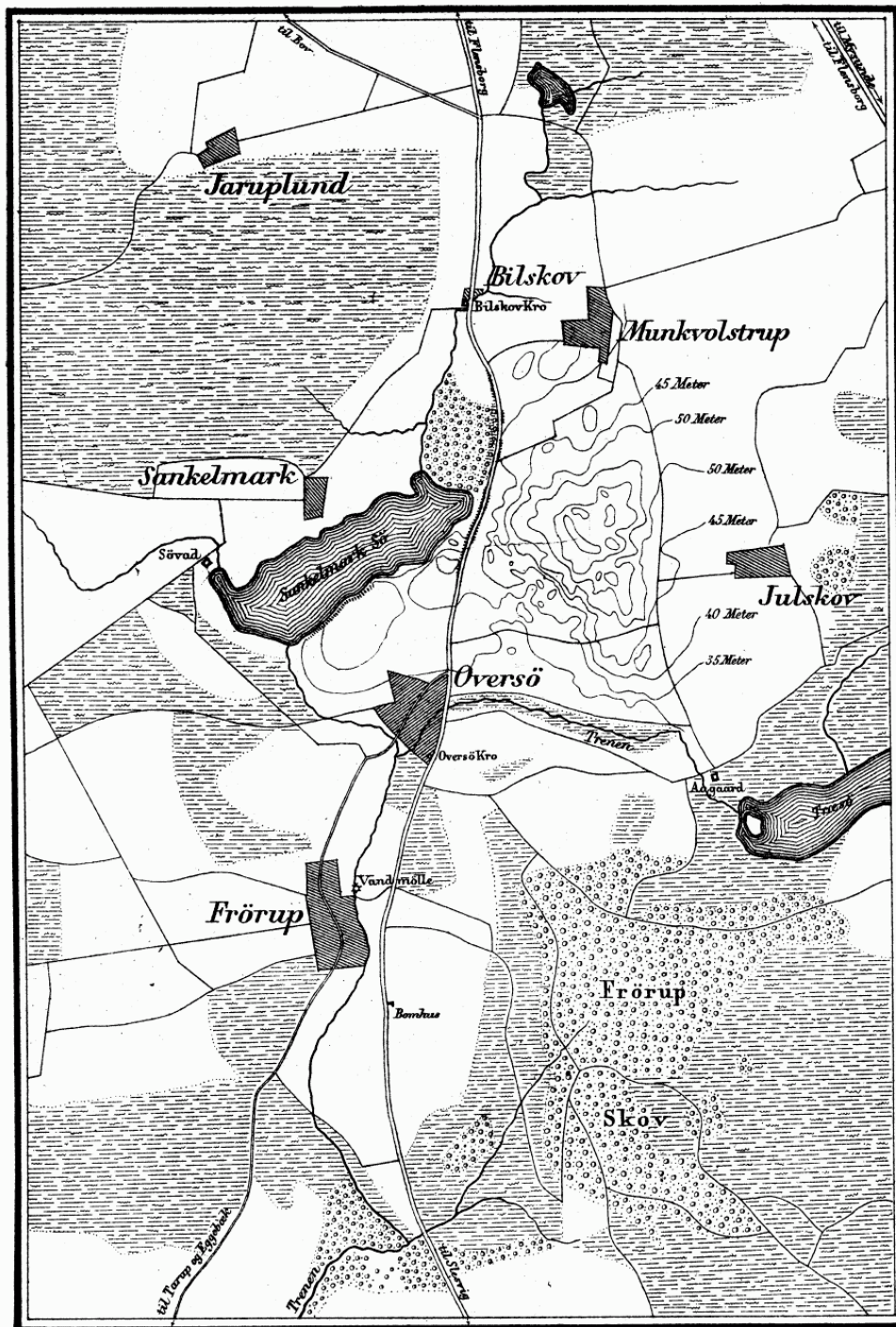
mygind@bjoerna.dk

Materialet til dette hæfte vil i løbet af året blive afleveret til Landsarkivet for Sjælland (*Cai Myginds privatarkiv* prov. nr. RA-235).

Bellahøj, København 2003

Cai Mygind.

Skizze over Terrainet ved Sankelmark.

Tillæg

Tilbageetoget fra Dannevirke

Peter Dørslund Lund (se s. 60) havde meldt sig til Hæren i 1863 og var blevet sekondløjtnant. Han var med ved Dannevirke, men faldt under tilbageetoget i februar 1864.

Vi har i en gammel bog fundet den officielle beretning ³⁹ om tilbageetoget.

Man skal være opmærksom på, at beretningen er udgivet, sandsynligvis også skrevet, adskillige år *efter* begivenhederne.

På internettet har vi lagt en kort officiel beskrivelse af de historiske omstændigheder, som vi har fundet i en udgave af »Lærebog for Hærens Menige« fra 1960'erne.

6. Februar

Som tidligere skildret, indtraf Hovedstyrken af Hærens Afdelinger efterhaanden i eller ved Flensborg i Løbet af Formiddagen d. 6. Hvilen i Flensborg blev imidlertid af kort Varighed; Geværerne sattes sammen paa Gaden, og Alt holdtes efter Ordre beredt til hurtig Opbrud. Modtagelsen i Flensborg var overordentlig hjertelig fra Indbyggernes Side; de flokkedes om Soldaterne og stræbte paa enhver tænkelig Maade

Sekondløjtnant *Peter Dørslund Lund*. Fotograferet hos M. Meyer & Co. i det daværende Klædeboderne, nær Gammel Torv.

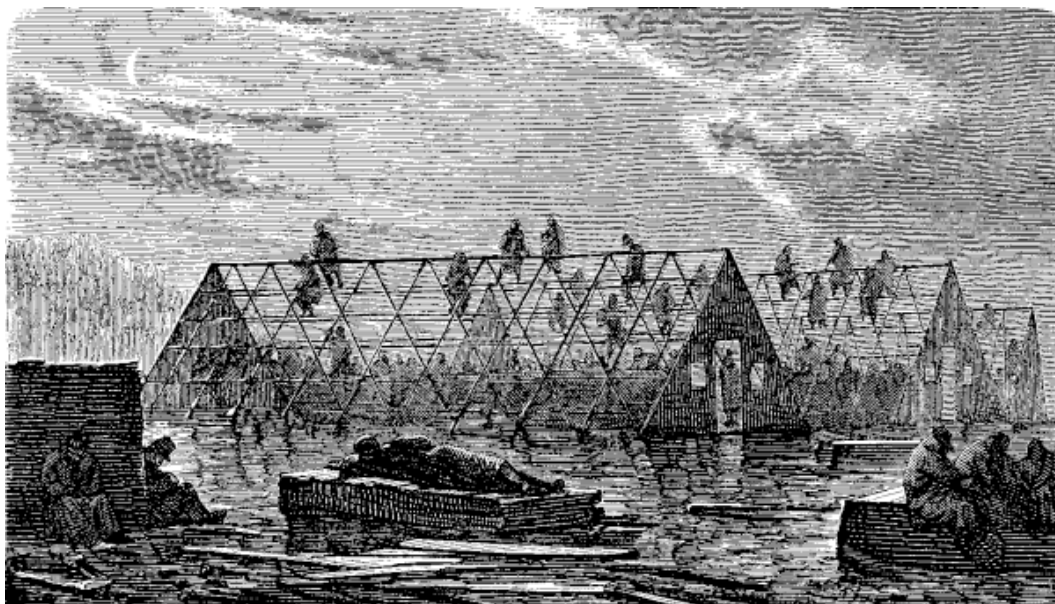
³⁹ Generalstaben: »*Den dansk-tydske Krig 1864*« bind 1, København 1890, s. 279 ff. Fremhævelser er i originalen sket med spatiering, her bruges fed skrift i stedet. De følgende noter stammer fra denne bog; to er dog udeladt da de kun henviser til et sted i bogen.

baade ved Hvile-pladser og Forfriskninger at styrke dem til de forestaaende nye Strabadser.

General **de Meza** var alt Natten 5. - 6. forud for sin Stab ankommen til Flensborg. Hvilket Indtryk Efterretningen om Dannevirkestillingens Opgivelse havde gjort i Krigsministeriet, kom hurtigt til at staa klart, thi strax efter Ankomsten til Flensborg modtog Generalen følgende i Kjøbenhavn Kl. 1¹⁰ Nat indleveret Telegram fra Krigsministeren:

Jeg anerkjender ikke, at Armeens øverstkommanderende General har holdt sig Instruksen efterrettelig, og forbeholder mig altsaa Undersøgelse i saa Henseende. Det er endnu min Mening, at Dannevirke burde forsvares.

C.C. Lundby

Regnen skyllede ned mellem 3. og 4. februar. Soldaterne måtte til vejrs for ikke at blive oversvømmede. Træsnit i »Illustreret Tidende« 28.2.1864 efter tegning af Bernhard Olsen.

Hovedkvarterets Personale ankom c. Kl. 11 Formiddag til Flensborg. Strax efter Ankomsten hertil, paa Veien til General **de Mezas** Kvarter i Rasch's Hotel, mødte Stabschefen Konseilspræsidenten [dvs. Monrad] og fik af denne Underretning om Krigsministerens Misbilligelse af Tilbagetoget. Konseilspræsidenten yttrede ved denne Leilighed ikke den mindste Tvivl om dets Betimelighed, ja udtalte endog den beroligende Mening, at Krigsministerens Misbilligelse maatte forklares ved, at han ikke tidligere var bleven underrettet om Tilbagetogets Tiltrædelse.

I Kjøbenhavn gjorde Efterretningen om Dannevirkestillingens Opgivelse en ubeskrivelig Virkning. Gange og Trapper i Krigsministeriet vare i flere Timer overfyldte af Folk, der ventede at faae nye Efterretninger. Paa Slotspladsen, i Rigsdagen, paa Børsen o. s. v. samledes talrige Grupper; i Gaderne vrimlede det af Folk, som vilde have Bekræftelse paa Efterretningen. Lidenskaberne vare paa sine Steder i stærk Bevægelse, og flere bekendte Mænds Forsøg paa at standse og opløse Skarerne mislykkedes, medens ophidsende Taler besvaredes med Jubel. Bevægelsen havde saamegen større Vanskelighed ved at lægge sig, som Konseilspræsident **Monrad** efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn saavel i Folkethinget som i Landstinget udtalte, at han ikke saae sig i Stand til at give nogen Forklaring af de Grunde, som havde fremkaldt Opgivelsen af Dannevirkestillingen.⁴⁰

Efterat Stabschefen havde konfereret med Generalen, begyndte Virksomheden i Hovedkvarteret.

Korpsintendanten, der, som, tidligere bemærket, alt Dagen forud var ankommen til Flensborg, og Transportchefen, som strax indfandt sig, instruedes om, at Skibene uden Undtagelse skulde benyttes til Evakuation af Magasiner, Lazarether og Armeens Materiel, men at ingen Tropper maatte indskibes i Flensborg.

Tropperne beordredes, som tildels allerede omtalt, til i Løbet af Dagen at indtage følgende Kantonnementer:

1. Division (undtagen 3. Brigade) N. for Flensborg Fjord i Egnen Kollund - Tyrsebøl - Ringenæs;

Infanterireserven N. for Flensborg i Egnen Klus - Nyhus - Bov - Krusaa - Kobbermøllen;

3. Division (undtagen 7. Brigade) i Flensborgs sydlige Del, parat til hurtig Udrykning;

2. Division, indbefattet 4. Brigade, V. for Flensborg i Harreslev, Haraldsdal, Volmerstoft, Bov, Nr. Smedeby, Kidskelund;

4. Division med 7. Regiment og 5. Batteri i Hanved, Langbjerg, Ellund, Gotrupel, Timmersig og Frøslev.

⁴⁰ At der var stor opstandelse i København - og stærk skepsis over for det tyskfødte kongepar - fremgår af følgende citat fra *Henry Hellsen's* artikel om *Prins Valdemar* - den yngste søn af *Christian IX*:

»Den seksaarige Prins oplevede nogle af sit Livs tungeste Dage, da under Krigen i 1864 den københavnske, opfanatiserede Pøbel den 6. og 7. Februar vilde storme Palæet ... Øjeblikke, som gav hans Moder, Dronning Louise, Anledning til at vise stort Mod og Aandsnærværelse. Den 7. Februar kørte Kronprinsen og hans to yngste Søstre, Prinsesserne Dagmar og Thyra, gennem Østergade, og Folk spyttede ind i Vognen til dem. De kom grædende hjem og aflagde Beretning«. »Berlingske Aftenavis« 29.7.1938.

Reserveartilleriet skulde efter nogle Timers Rast N. for Flensborg marchere til sit oftnævnte Kantonnement i Sundeved, **Ingenieurtropperne** og **Fæstningsartilleriet** m. m. fortsætte Marchen til Sønderborg.

I en Optagelsesstilling S. for Flensborg i Høide med Bomhuset stod fra om Morgenen, som det vil erindres, **3. Brigade** med $\frac{1}{2}$ 1. Batteri. Kl. $1\frac{1}{2}$ Eftermiddag gav Overkommandoen, som ved sine Dispositioner paa dette Tidspunkt gik ud fra, at hele Hæren uantastet af Fjenden vilde naae Flensborg, 3. Brigade Ordre til at rykke frem og udstille Forposter paa en Linie over Kilsgaard, Lille Solt og Munkvolstrup hvor Forbindelse skulde søges med Forposterne af 3. Division (7. Brigade), som atter paa høire Fløi skulde støtte sig til Forposter af 4. Division, der skulde udstilles Syd om Skovkro over Hyllerup og Vesterlund til Meden Aa. I Henhold hertil afmarcherede 16. Regiment mod Lille Solt Kirke, 17. Regiment mod Munkvolstrup, Halvbatteriet mod Hvilberg Kro.

1. Division (undtagen 3. Brigade) brød op fra Flensborg Kl. 2-3 Eftermiddag for at indtage de befalede Kantonnementer, nemlig Stabskvarter Ringenæs, 1. Brigade med 6. Eskadron af 4. Dragonregiment og 2 Batteri Hokkerup og Tyrsebøl, 2. Brigade med 5. Eskadron Kollund, idet dog to Kompagnier og en Deling Kavaleri efterlodes i en observerende Stilling fra Klusris langs Kobbermølleskovens Vestlisiere til Nr. Smedeby. 10. og 13. Batteri skulde kantonnere i Ringenæs, 4. Eskadron af 4. Dragonregiment i Bækken. Først Kl. 9-10 Aften begyndte Afdelingerne at indtræffe i disse Kvarterer, idet nemlig Passet ved Krusaa en Tid lang var spærret af Armeens Train; Veiene vare speilglatte, endel Vogne hindrede Færsele, og Mandskab og Heste vare anstrængte. Divisionens Train var tidlig Morgen passeret Flensborg og naaet til Parkpladsen ved Teglværket, hvorfra det ved Middagstid efter Ordre afgik til Hokkerup.

4. Division i Forbindelse med 7. Regiment og 5. Batteri naaede i Løbet af Formiddagen sine Kantonnementer, hvorpaa Forposter udstilledes.

Hovedkolonnen udgjorde den dybeste Marchekolonne og havde af den Grund de største Besværligheder at kæmpe med.

Reserveartilleriet naaede først sent paa Natten sine Kantonnementer i Adsbøl, Avnbøl og Ullerup, efterat flere af Batterierne henimod Marchens Slutning havde brugt 5-7 Timer om at naae en Mil frem.

Infanterireserven ankom omtrent Kl. 12 Middag til det anviste Kantonnement, nemlig Staben Kobbermøllen, 8. Regiment Bov, 15. Regiment Krusaa, Nr. Smedeby, Klus og Nyhus. Disse Afdelinger kom forholdsvis tidligt i Kvarter, men deres Ro blev, som det strax vil ses, kun af kort Varighed.

2. Division (undtagen 4. Brigade), der efter affholdt Hvil N. for Oversø atter havde fortsat Marchen naaede Kl. 3 Eftermiddag Harreslev og i Løbet af Eftermiddagen det anviste Kantonnement, Staben Volmerstoff, 5. Regiment og to Eskadroner Gardehusarer Harreslev, 10. Regiment og 9. Batteri Bov, 12. Regiment Nr. Smedeby og Kidskelund. En Kavalerifeltvagt stilledes ved Skæferhus til Forbindelse med 4. Divisions Forposter.

Fra **4. Brigade** modtoges Kl. 6 Eftemiddag Melding om, at den i Forbindelse med 6. Eskadron af 1. Halvregiment Gardehusarer og 7. Batteri Kl. 2 ½ var indtruffet ved Skovkro uden at være angrebet af Fjenden. Da dens Afdelinger maatte trænge til Hvile efter den anstrængende Marche fra Frederikstad, befaledes Brigaden at begive sig til den nærmeste By Harreslev, som 5. Regiment skulde rømme for at slutte sig til 10. Regiment i Bov. Lyden af Skydning S. for Flensborg fra en opstaaet Kamp ved Sankelmark medførte imidlertid, at Brigaden fandt det rettest at indtage en Fægtningsstilling ved Skovkro for i denne at afvente Begivenhederne; først da Kampen var endt, og Forposttjenesten var bleven overtaget af de dertil beordrede Eskadroner (2. og 5. Eskadron af 3. Dragonregiment), og Brigadens Tilstedeværelse ved Skovkro ikke længer kunde være til Nytte, afmarcherede den til Harreslev, hvor den indtraf efter en Marche paa 9 1/4 Mil siden den foregaaende Aften Kl. 7-8. Som senere vil blive viist, alarmeredes Brigaden paany, netop som Kvartererne skulde indtages.

Divisionens Train naaede paa denne Dag Kvers.

Ved **3. Division** maatte de bageste Afdelinger, navnlig paa den sidste Del af Marchen, væрге sig mod Angreb, som efterhaanden udviklede sig til en alvorlig Arrieregardfægtning, der først endtes ved Mørkets Frembrud. En Del af Divisionen var, som det vides, paa Marche mod Flensborg; af Arrieregarden var 8. Brigade Kl. 3 Morgen brudt op fra Taterkro tilligemed de fire Kanoner og Forposteskadronen, som kun var 92 Heste stærk, og som fra Isted Kro paa Grund af det glatte Føre maatte lade Mandskabet føre Hestene.

Noget senere fulgte de inddragne Forpostkompagnier af 8. Brigade (3. og 7. Kompagni af 20. Regiment), og nærmest Fjenden endelig de inddragne Forpostkompagnier af 7. Brigade (6. og 7. Kompagni af 1. Regiment) under Forpostkommandøren, Ritmester **Castenschiold**, tilligemed endel forsinkede Marketendervogne og Ægtvogne ⁴¹ Under idelige Standsninger naaedes henimod Helligbæk, da henved Kl. 10 Formiddag de første fjendtlige Kavaleripatrouiller naaede ind paa de bageste Infanteriafdelinger. Ved Helligbæk Kro gjorde c. 50 østerrigske Husarer uventet Indhug paa Bagtroppen, der kastede sig ind mellem de efterfølgende Vogn, som kjørtes sammen for at spærre Chausseen; Angrebet, der førtes dristigt frem, afsloges med et Tab paa vor Side af 1 Mand, der dræbtes og et Par Saarede, medens Fjenden efterlod en falden Underofficer paa Pladsen. Til Forstaaelse af hvad der her forefaldt, maa kortelig angives Forholdene paa fjendtlig Side i Centrum.

⁴¹ En stor Del af disse Vogne, hvis Antal efterhaanden forøgedes, saaledes blandt andet fra Øvre Stollik, hvor Infanterireservens Magasin havde været oprettet, blev med det paa Vognene værende Mandskab snart et let Bytte for det forfølgende fjendtlige Rytteri.

Melding om Dannevirkestillingens Rømning indtraf i II. Korps's Hovedkvarter d. 6. Morgen Kl. 4 dels fra det ligeoverfor Hadeby staaende Regiment Coronini, dels fra en østerrigsk Officer, der som Parlamentær skulde overbringe Svar angaaende en af os udbedt og for Morgentimerne d. 6 Februar gjældende Vaabenhvile, og som, da han fandt Dæmningen forladt, nærmere erkjendte sig om Aarsagen hertil.

Tysk fremstilling af kampene under det danske tilbagetog.

Kl. 6 Morgen rykkede Regimentet Coronini ind i Slesvig; Kl. 7 indtraf General **Gablentz**. Han bestemte, at Regimentet Coronini foreløbig skulde forblive i Slesvig som Besætning, og at alle øvrige østerrigske Tropper strax skulde tiltræde Forfølgelsen.

De forhaandenværende 3 3/4 Eskadroner af Regimentet Lichtenstein-Husarer ⁴² sendtes frem saavel mod Flensborg som mod Vedelsvang saa hurtigt, som det lod sig gjøre paa de glatte Veie. Brigaden **Nostitz** rykkede mod Flensborg, Brigaden **Tomas** mod Vedelsvang, Brigaden **Gondrecourt** senere ligeledes mod Flensborg.

⁴² Regimentet var paa 5 Eskadroner.

Det var Teten af de Lichtensteinske Husarer, som efter Kl. 9 Morgen ved Isted Kro at være stødt paa endel efter Arrieregarden følgende Vogne⁴³ ved Helligbæk gjorde Indhug paa Kjøretøjerne, men forjoges ved Bagtroppens Ild. Kort efter ankom Regimentskommandøren med den øvrige Del af sit Regiment og to Stykker Skyts for at deltage i Forfølgelsen.

Imidlertid havde General **Steinmann** paa Melding om Fjendens Nærmelse og for at give Groset tilstrækkeligt Forspring Kl. 10 Formiddag beordret 8. Brigade at indtage Fægtningstilling; Brigaden i Forbindelse med 6. Eskadron af 5. Dragonregiment og 3 Sektioner af 2. Ingenieurkompagni havde netop da naaet Skovene (Vester Skov) ved Stenderup. Medens 20. Regiment midlertidigt besatte den sydlige Rand af Skoven, tog 9. Regiment Stilling noget nordligere bag Passet ved Stenderup Kro (Bollingsted Aa), hvor Bro og Vadested barrikaderedes af Ingenieurerne. 20. Regiment trak sig derpaa tilbage gennem 9. Regiment til Høiderne ved Sr. Smedeby, efterfulgt af de to Kompagnier af 1. Regiment, der nu stødte til deres Bataillon og med denne afmarcherede til N. for Oversø; derhen afmarcherede ved en Misforstaaelse ligeledes 20. Reg.'s I [Bataljon]. I Stillingen ved Sr. Smedeby forblev 8. Brigade i to Timer uden at se andet til Fjenden end hans Kavaleripatrouiller. Groset maatte nu antages at have tilstrækkeligt Forspring, hvorfor Retraiten efter Ordre fortsattes, idet Regimenterne afvevlende trak sig igjennem hinanden.

Under denne Marche angrebes Brigadens Queue imellem Sr. Smedeby og Oversø af c. 30 fjendtlige Kavalerister; den halve 6. Eskadron af 5. Dragonregiment⁴⁴, som fulgte vort bageste Infanteri, kastede sig i Galop og sluttet Formation ad den glatte Chaussee mod Fjenden, der gjorde Modangreb, men dog snart vendte om, da han saae sig udsat for vort Infanteris Ild. Nogle fjendtlige Husarer faldt, 2 Mand samt 6 Heste bleve fangne; vore Dragoner fik 3 Mand saarede, og 1 Mand blev taget tilfange.

Efterhaanden blev ogsaa det østerrigske Artilleris Virkning følelig. 8. Brigades Marche blev stedse vanskeligere fordi Marchekolonnerne, som maatte holdes godt sluttede, eftersom fjendtligt Rytteri truede med at angribe, bøde det østerrigske Artilleri, der nu var voxet til 6 Kanoner, et udmærket Maal. Navnlig 9. Regiment, der havde taget Stilling bag Chausseebroen, et Par tusind Alen S. for Frørup led under Tilbagegangen herfra endel Tab [blandt andet Peter Dørslund Lund].

For at foretage Afløsning af Brigaderne havde General **Steinmann** imidlertid ladet 7. Brigade med to Kanoner af 11. Batteri tage Opstilling N. for Oversø, 8. Brigade trak sig igjennem denne omtrent Kl. 2 Eftermiddag og fortsatte nu i Forbindelse med de to Kanoner af 12. Batt. efter Ordre af General **Steinmann**, som ingen alvorlig Kamp ventede, og som desuden ansaa Brigaden alt for overanstrengt til at kunne anvendes, Marchen til Flensborg,

⁴³ Her toge Østerrigerne 1 84 Pd.'s og 1 24 Pd.'s Granatkanon, der paa Grund af Mangler ved Bæspændingen og Hestenes Udmattelse havde maattet efterlades.

⁴⁴ Eskadronens anden Halvdel var rykket mod Oversø.

hvortil den ankom i Eftermiddagstimerne. 7. Brigade med to Kanoner af 11. Batteri dannede altsaa nu Arrieregarden. 6. Eskadron af 5. Dragonregiment forblev indtil videre S. for Bilskov Kro.

Peter Dørslund Lund, fotograferet af *I. Møller*, vist nok fra Flensborg.

Lund af 9. Regiment; Kommandøren for 9. Reg.'s I [Bataljon], Major **J. Nørager** blev saaret og Premierlieutenant **P.L.C.F. Hansen** af 9. Regiment faldt usaaret i Fangenskab.

8. Brigades Tab under dette Tilbagetog var:

Faldne eller kort efter døde af deres Saar: 1 Off., [ingen] Underoff. og 6 Underkorp., Spillem. og Menige.

Saarede paa egne Lazarether: 1 Off., [ingen] Underoff. og 18 Underkorp., Spillem. og Menige.

Saarede fangne ⁴⁵: [ingen] Off, [ingen] Underoff. og 9 Underkorp., Spillem. og Menige.

Usaarede fangne: 1 Off., 7 Underoff. og 88 Underkorp., Spillem. og Menige.

Savnede: [ingen] Off, [ingen] Underoff. og 3 Underkorp., Spillem. og Menige.

I alt altsaa: 3 Officerer, 7 Underofficerer og 124 Underkorporaler, Spillemænd og Menige.

Den faldne Officer var Sekondlieutenant af Infanteriets Krigsreserve **P.D.**

⁴⁵ Iblant disse er dog medregnet endel Menige, der paa Grund af Sygdom bleve efterladte i Flensborg og der fangne.

Stamtavle 1		(Else Christine f. Pedersen, d. 1792 i København)		
		Else Marie f. Jørgensen, f. ca. 1772, d. 1838 i København; gift 1798 med:		
		Ernst Conrad Grentzmann, skomagemester, f. i Holsten ca. 1745, d. i København 1826	1. Anne Marie f. Grentzmann, f. 1802, d. 1849 2. Christine Caroline f. Grentzmann, f. 1804, d. 1878	
	Frantz Weimeir	Magdalene Elisabeth Lund født Weimeyer, f. ca. 1768, d. 1834 i København		Caroline Marie Magdalene Ishøy f. Lund F. 1834 i København, d. i Frederikshavn 1912. Gift 1862 med skibsfører Johan Andreas Ishøy, f. 1821 i Marstal, d. s.st. 1891
	Elisabeth Arnolds Witwe, dvs. Elisabeth Arnolds Enke		Niels Peter Lund, f. 1804, d. 1870.	
	Karen Hansdatter	Peter Petersen (Lund), kgl. staldkarl, f. 1765 i Eggeslevmagle, d. i København	Løber, siden fourér, kammerassessor og palæforvalter for Arveprins Ferdinand og Arveprinsesse Caroline	
Hans Willumsen på »Lyngbygaard«				
Boel Pedersdatter				
Niels Pedersen, gårdmand og bondefoged i Baaslunde, f. ca. 1708, d. 1788	Peder Nielsen, kusk på Gjerdrup, g. 1761			

Stamtavle 2			Peder Pedersen Dørslund f. 25.10.1770 i Brande, d. 24.11.1857	Plejedatteren Christine Caroline Lund født Grentzmann, f. 29.7.1804, kom til Dørslund's 30.9.1808
			gift 7.7.1802 med:	
1) Brændevinsbrænder Niels Pedersen Olling i Ringkøbing, d. 23.4.1771	2) Ib Pedersen Schierbeck (af Øster Høggild) f. ca. 1710, d. 28.2.1794	1) Peder Nielsen Olling f. 23.3.1757, d. 22.4.1797	Maren Kirstine Olling, f. 6.2.1785, d. 28.10.1866	
Kirstine Jensdatter, f. ca. 1730. Gift først med brændevinsbrænder Olling; 18.2.1775 med gårdejer Ib Pedersen Schierbeck. Begr. 3' søndag i Fasten 1816		1) Ældre søster: Johanne Nielsdatter Simmelkiær f. Olling, f. 1752, d. 1847 2) Halvbror: Peder Christian Schierbeck f. 29.11.1778		
		Katrine Pedersdatter Borgaard, f. 26.1.1752, d. 22.8.1800		

Andre bøger og hæfter af Cai Mygind

»Mygindslægter fra Mygindgaard ved Assens«

Postmester Th. Myginds efterslægt, hans forfædre samt disses andre efterkommere med navnet Mygind

204 s., illustreret, bilagt slægtstavler, København 1967. Udsolgt.

»Nogle slægter fra Hanherred og Hillerslev Herred«

71 s. samt illustrationssider og en slægtstavle. Tekst på både dansk og engelsk. København 1972. Udsolgt.

»Vestjyder«

Slægtsbog for Bollerup Sophus Laustsen og Ane Dorthea Pedersen

131 s., illustreret, København 1976. Udsolgt.

»En Ishøy-slægt«

Skibsreder Johan Andreas Ishøy, hans aner og hele hans samlede efterslægt

170 s., illustreret, København 1988. Udsolgt.

»Fire Rifbjerg-søskende, deres børn og deres forfædre«

154 s., illustreret, København 1993. Udsolgt.

Carl Mygind: »Erindringer« med efterskrift af Cai Mygind

66 s., illustreret, København 1997.

Kan købes på BA Forlag. Skriv til: post@bjoerna.dk

Pris: 100 kr. + forsendelse og moms.

»Foreningen »Ærøslægten Mygind««

ISBN 87-90722-08-6

80 s., illustreret, i kommission på BA Forlag, Søborg 2001.

Kan købes på BA Forlag. Skriv til: post@bjoerna.dk

Pris: 100 kr. + forsendelse og moms.